

Heroicarvm Et Ecclesiasticarvm Quaestionvm Libri VI.

Sex libris prioribus universa Regalium, Iurisdictionis Ecclesiasticorum
Temporalis Et Constantinianae Donationis ratio discuitur ... contra
profanas & vanas cuiusdam Bodini novitates

Boetii Eponis Frisii De Ivre Sacro - Vel Principorum Iuris Pontificii Libri III.

Epo, Boetius

Duaci, M.D.LXXXIIX.

II Leges Illæ Civiles Recensentvr Qvæ principaliter per Ecclesiasticas
castigantur & emendantur: Argumenta Garci[ae] de vno eodemque iuris
vtriusque fine refelluntur atque soluuntur: Quæstiones ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61749](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61749)

^a
d. c. qualiter
et quādo. 24.
de accus.

deriuationeque^a. Quod quidem verbum
diuinum quia non humana solaque na-
turali ratione compræhensum sed pate-
factione seu reuelatione diuini Numinis
apertum nobis fuit per solam Dei Opt.
Max. benignitatem & in humanum ge-
nus amorem, nihil omnino potest admi-
xtum habere vel falsi vel inepti vel pa-
rum solidi; quemadmodum neque leges
Ecclesiasticæ seu Pontificales inde sem-
per omnes deriuatæ. Diuus Chryso-
stomus interpretatus illud Christi suos ad
Apostolos *Vos estis sal terræ*, dicit^b Chri-
stum ostendere, omnium hominum infa-
tuatam esse naturā & putrefactam à pec-
catis; ideoque per Apostolos, & eorum
successores, verbi diuini sale perfrican-
dam esse; legibus nempe datis perfectio-
ribus atque sanctioribus.

201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220

102
Sal terræ
quo sensu
dicti Apo-
stoli Chry-
stomo.

^a
to d. de
de legib.

^b
st. lib. 7.
c. cap. 13.

^b
Chryso-
stom.
Homil. 15. in
Mattheum.

CAPVT SECVNDVM

*Quo leges illæ Ciuiles recensentur quæ princi-
paliter per Ecclesiasticas castigantur &
emendantur; Argumenta Garcia de vno
eodemq; iuris vtriusque sine refelluntur
atque soluantur; Quæstiones quadam gra-
ues & elegantes hinc dependentes breuiter
tractantur.*

103
Partitio di-
cendorum
deinceps.

REstat vt breuiter anquiramus in le-
ges illas Ciuiles quæ sanctioribus
quibusdam iuris Ecclesiastici decisioni-
bus castigatoriiis emendatæ seu quasi li-
matæ stigatoriæ.

104
1. Leges Ec-
clesiasticæ
Ciuiliū ca-
stigatoriæ.

105
2. Argumē-
torum his
aduerfan-
tiū solutio.

106
3. Quæstio-
num qua-
rundā hinc
dependen-
tiū tracta-
tio.

107
Pacta nuda
ne iure qui-
dem Cano-
nico a-
ctionē pro-
ducere.

mata fuerint, præter illas quæ sunt iam
superius propositæ: deinceps argumētis 2
responfuri quæ probabiliter aduersus o-
mnia hæcenus disputata possent obijci
postremò denique quæstiones 3 quasdam
graues & prægnantes & luculentas hinc
dependentes easque cum primis oportu-
nas excussuri.

De pactis igitur nudis omnium primò
quæramus; ex quibus actionem lege Ci-
uili^a non dari constat. cuius rei rationem
reddidimus hanc^b alibi, quòd omnes pe-
nè gentes, non alias hominum conuètio-
nes voluerint obligationū necessitatibus
alligari, quàm quæ commerciis humanis
essent magis necessariae; reliquis conuen-
tionibus, vniuscuiusque religioni & qua-
si verecūdiæ fideique spontaneæ pruden-
ter cōmissis ac relictis: ne videlicet litibus
nimis res omnes humanæ turbarentur &
sursum ac deorsum volueretur atque mi-
scerentur: cū præsertim Iuliano^c Iuris-
consulto tradente vel maximè pertineat
ad Prætoris officiū lites deminuere. Foret
nempe nimis captiosum, propter verbu-
lum fortè nō tam cogitatò meditato que
abs te prolatum, quàm ciuilitè ac vrbane
vel (vt cum interpretum vulgò loquar)
curialiter tibi leuiter elapsum & ab alio
confestim abreptum auidèque acceptatū,
prætendere, mox hinc hominem istum si-
bi vincula iuris vel ius aliquod obliga-
tionis efficacioris quàm quæ naturalis
dunta-

a
l. iuris gen-
in fin prin-
verb. nuda
pactio. n.
pact.

b
in d. l. in
gentium.

c
l. quidam.
si cert. pet.

l. si
genit
Cod.
tionit

d. c. l.

duntaxat sit æquitatis non vinculi ciuilib.
 Quid autem iure Pontificio? vulgus in-
 terpretum cōmuniter existimat ex nudis
 etiam pactis actionem^a dari; propter ma-
 iorem scilicet vitæ Christianæ perfectio-
 nem (quàm sit vita merè ciuilib. vel Ethni-
 ca) nihil distinguentis inter verbum sim-
 plex & stipulationes vel etiam iuramenta
 quoad liberandam fidē semel datam, qua-
 si salus animæ periclitaretur nisi pacta
 quælibet & quantūuis nuda seruari-
 entur. quam nos opinionem breuiter alibi refel-
 limus^b. nec enim ius Ecclesiasticum ca-
 ptionibus indulgere putādum est. neque
 verò periclitabitur hinc anima cuiusquā
 quòd hominibus captiosis resistat, sed è
 contrario periclitaretur veriùs anima ca-
 ptiosorum istorum si vel desideriis ipso-
 rum satisfaceret vel auiditati seu cupidita-
 tibus indulgeretur. Attamen, quid si quis
 non leuiter sed animo planè deliberato
 quid addicat cuiquam sine causa prorsus
 vlla, citraquē stipulationē vel aliam vllam
 contractus vllius vel nominati vel inno-
 minati formā? Pactio talis, donatio foret
 merè liberalis; quæ vel Ciuil quoque iure
 saltem per Iustiniani cōstitutionem^c fue-
 rit implēda. Certè summus Pontifex vbi
 pacta præcipit^d custodiri (vel vniuersi
 potiùs Concilij Carthaginiēsis primi Pa-
 tres) de publicis loquitur inter Episco-
 pos pactionibus. immò totus ille tit. DE
 PACTIS in iure Pōtificio de pactionibus
 d loqui-

^a
 ex cap. 1. de
 pact.

^b
 ad c. indicā-
 te, de testam.
 num. 36.

^c
 l. si quis ar-
 gentū. §. ult.
 Cod. de dona-
 tionib.

^d
 d. c. 1. de pac.

103
 Cap. 1. de
 Pactis. de
 publicis a-
 gere pactio-
 nibus.

loquitur generalissimè sumptis, & ob id etiam de stipulationibus. Iam quis nescit pactiones huiusmodi publicas diligentissimè religiosissimèque semper esse seruandas, etiam iure Ciuili ^a quæ nimirum fiunt per pacem, quoties inter se Duces belli quædam paciscuntur. Quod autem Concilium illud Carthaginiense primum de tabulis loquatur publicis inter Episcopos (qui Ducum sunt instar in hac Ecclesiastica militia) pactionibus, nempe super diocesium suarum finibus & commoda plebis diuisione distributionèque suas in paræcias, apertissimè liquet ex integro ^b fonte, qui sic habet. Antigonus Episcopus Madurensis dixit; grauem iniuriam patior, & credo dolere sanctitatem vestram contumeliam meam & computare communem iniuriam. Optatianus, cum se repræsentaret, pactum mecum habuit, & diuisimus plebes: manuscriptiones nostræ tenentur epittacia: Contra hoc pactum circuit plebes mihi attributas, & usurpat populos, vt illum patrem, me vitricum nominent. Gratus Episcopus dixit; factum hoc dolendum est, vt in se illiceat populorum imperitorum animas; contra disciplinam Ecclesiasticam, contra Euangelicam traditionem, contra pacis placita. nam si sibi id posse contingere arbitraretur, nunquam profectò in fratrem aliquis deliquisset. vnde aut inita pacta suam obtineât firmitatem, aut conuentus,

a
l. conuentio
num. 5. vbi
publica con
uentio est.
de pact.

b
vide Tom.
Concil. ap.
Syrum. p.
379.

c si
fid.

l. 2.
prim
ci.
mal.
exce

LIBER PRIMVS. 51

» uentus, si se non cohibuerit, Ecclesiasti-
» cam sentiat disciplinam. Vniuersi dixe-
» runt; PAX SERuetVR; PACTA
» CVSTODIANTVR. En quanti sit
momenti singulas leges Ecclesiasticas ex
ipsis haurire fontibus. vnde palam fit
quàm sit ineptum quod interpretes ple-
rique nostri colligunt ex isto primo de
pactis capitulo, pacta quantumcunque
nuda esse seruanda, cum propria genui-
naque capituli illius (quod in fonte duo-
decimum est) inscriptio sit hæc: vt *pacta*
inter Episcopos inita custodiantur. Finium
nempe regundorum vertebatur illic in-
ter Episcopos controuersia, turbante vi-
delicet fines illos legitimè semel consti-
tutos, in grauissimum Antigoni præiudi-
cium, Optatiano. Mihi semper summa
fuit religio, Pontificium ius vllum aliun-
de quàm suis ex fontibus interpretari,
quam religionem successoribus in hoc
professionis genere meis, atque adedò
toti posteritati, summè commendo.

Confirmatur hæc etiam sentètia per Gre-
gorij noni rescriptum a quo chirographi
cautionem, nisi causa debiti fuerit ex-
pressa, non patitur debitori nocere nisi
creditor aliter debitum probet. Et sa-
nè, si ne stipulatio quidem iure b Ciui-
li subsistat nisi causa promittendi sub-
sit, sed exceptione doli repellatur stipu-
lator, quantò iustius pactio nuda care-
bit actionis rigore? Nec ad rem faciunt

d ij magno-

109
Ius Ponti-
ficium suis
è fontibus
interpretan-
dum.

a
conuentio
m. s. v. v.
blica con-
uentione est
pact.

b
de Tom.
ncil. ap-
rsum, p.
79.

a
c si cautio de
fid. instr.

b
l. 2. § circa
primam spe-
ciè. π. de dol.
mal. & met.
except.

magnopere quæ Fortunius^a Garcias & Couarruias^b adferunt de pactorum nu-
 dorum quasi actionem producentium vi-
 ribus; quando quidem non ad nudas per-
 tinent pactiones exempla quæ proferunt
 ipsi, sed vel ad genera donationum iure
 simul Ciuili vires habentium, vel ad con-
 ductionis cōductionive similem vel mā-
 dati vel alium quemcumque cōtractum,
 vel ad pollicitationes^c quasdam pias. Mi-
 nus adhuc facit ad rem ratio^d dicti illius
 vulgaris, Deum inter simplicē loquelam
 & iuramentum non facere differentiam;
 ideoque ex nudo etiam pacto actionem e-
 competere: quia dictum illud, quod est
 Ioannis Chrysoctomi, de solo prolatum
 fuit mendacio in quæstione veritatis ad-
 ferendæ vitando, non in iureiurando tan-
 tum sed & in sermone simplici; quando-
 quidem os quod mentitur occidit ani-
 mam: non autem loquitur ibi Chryso-
 ctomus de sermone contrahentium obli-
 gatorio vel nō obligatorio, sed assertorio
 (sicuti modò dicebam) dūtaxat. nec vll'o
 modo dici potest mentiri qui pactū suum
 nudum ceu verbulum suum leuiusculum
 non patitur in actionis vinculū conuerti
 de quo minimè cogitauit sed captionem
 longissimè credebat abfuturam. Peccat
 igitur non qui pactum tale non implet,
 sed peccat qui pactū tale sibi vult & im-
 portunus & improbus & captiosus im-
 pleri. Certè capitula^f illa duo in argu-
 mentum

110

Inter sim-
 plicem ser-
 monem &
 iuramentum
 nō esse dif-
 ferētiam a
 pud Deum,
 quo sensu
 dictū fue-
 rit.

a

Fortun. Gar.
 in d. cap. 1. d.
 pact. nu. 34.

b

Covarr. in
 quamuis pa-
 ctū. de pact.
 lib. 6. 2. par.
 relect. §. 4.
 num. 14.

c

ut c. 1. de
 nationib. c.
 illic Hosti-

d

c. iuramen-
 22. q. 5.

e

arg. c. quod
 que suffra-
 gio. 12. q.
 et arg. c. q.
 Ioannes. 1.
 q. 5.

f

l. 2. scim
 vide
 gloss
 Pont
 Gre
 edit
 ciui
 6. d.

g

l. in
 16.
 Pon
 π.
 rib.
 si p
 S
 cat

h

d. c. quicquid
 suffragio. c.
 d. c. quia lib-
 nes.

mentum allata non de nudis loquuntur pactis, at iustis de promissionibus, & iis quidem partim a remuneratoriis partim in causas b pias. Gregorij deniq; Magni c locus, quo plerique mouentur, de solen- nibus agit promissionibus non de pactis nudis, vt & vel ex ipso promittēdi verbo colligitur & plenius ex ipso Gregorij d fonte perspicitur. De cetero consulendus est hac de re non inutiliter Felinus e, quā- tumlibet sententiæ communis æstu pro- pter solam fontis illius Carthaginensis ignorātiā cum cæteris interpp. in deuia simul abreptus; & ex quo præter Garciam sua illa collegit exempla Couarruias.

De deceptione (sepositò tamen omni dolo) vel infra vel etiam in dimidiū inter contrahentes quidnam dicemus? ecquid vt iure f Ciuili sic re ipsa deceptis nō suc- curritur nisi deceptio fuerit vltra dimi- dium, sic & Ecclesiastico seu Pontificio iure tolerabitur in dimidiū deceptio, seu, quod idem est, in duplum? dicitur nempe deceptus in dimidium qui duplo minus recepit quā dedit: nam qui duplo plus dedit quā recepit, ille dimidium dum- taxat recepit eius quod dedit: ratione ma- thematica prorsus infallibili. Quid respō- dendum de iure? Pontifex g quidem Gre- gorius 13 iam olim iusserat expungi glos- sam iuris Pontificij quæ ponebat ex iure h Ciuili, licere contrahentibus inuicem cir- cumuenire vel decipere; quæ licet in edi- d iij tione

Responde- tur argumē- tis aliis lūc pertinenti- bus.

112

Deceptio infra vñ in dimidium sitne reitific- sioni per Pōtificium ius obno- xia.

113

Deceptio- nem in di- midium & deceptionē in duplum, vnam ean- demq; esse.

114

Licere cō- trahētibz inuicē cir- cumuenire quo sensu dictum sit, & quid hic ius Pont.

a
 tun. Gar
 7. cap. 1
 ff. nu. 34
 b
 uarr. in c
 amuis po
 de pacti
 6. 2. par
 c
 c. qualiter. 3.
 de pact.
 d
 lib. 8. epiſt.
 38.
 e
 Felin. in d. c.
 1. de pact.
 f
 l. 2. C. de re-
 scind. vendit.
 g
 vide cēsuram
 glossariū iuris
 Pontificij à
 Gregorio 13.
 editā ad c. in
 ciuitate tua.
 6. de vsur.
 h
 l. in cause.
 16. §. idem
 Pomponius.
 π. de mino-
 rib. & litem
 si precio. 22.
 §. vlt. π. lo-
 cati.
 f
 c. quicūque
 suffragio.
 c. quia loā-
 nes.

rione noui Corporis Canonici non præ-
 mittatur, additione tamen marginali
 , reprehenditur his verbis, hoc lege Ciuili
 » permittitur sed lege diuina nō licet. cæte-
 » rum de hoc dicto vide plenè per B. Tho-
 » mam 2. 2. quæst. 77. art. 1. ad 1. arg. & Do-
 » minicum Sotū lib. 6. de iust. & iur. quæst.
 , 3. art. 1. ad 1. arg. Certè si sic decipiens om-
 nino fuerit ignarus talis deceptionis quæ
 est in re ipsa, magis est vt ne iure quidem
 Pontificio, satis in hanc partem claro a,
 succurratur decepto nisi supra duplū de-
 ceptus fuerit, ne litibus indulgeatur: sin
 decipiens ille gnarus fuerit huiusmodi de-
 ceptionis, utpote quia sciebat rem quam
 florenis vendebat centum non esse pluris
 re vera quàm florenorum quinquaginta
 vel sexaginta vel etiam septuaginta, cum
 id ipsum deceptus ignoraret, & beni-
 gnus & verius esse videretur succurri sic
 decepto; contra nimiam iuris Ciuilis et-
 tiam tunc hac in re laxitatem: ne salus ani-
 mæ decipiētis pericliteretur. qua de re quia
 pleniùs alibi b olim differui, prolatis etiã
 nonnullis vel ex ipsa gētilitate seu Ethni-
 cismo pertinentibus huc exemplis, lon-
 gior hic in præsentia non ero. Sanè quod
 legis ait author Ciuilis Pomponius c, in
 precio emptionis & venditionis natura-
 liter licere contrahentibus se circumue-
 nire, non de naturali sumendum videtur
 equitate sed sola de naturali propensione
 quadam studiòque vendentium & emen-
 tium;

l. si v
 re tu
 rescu
 dist.

a
 c. cū dicit
 3. c. c.
 causa. p. m.
 de empt.
 vendit.

b
 in d. c. in o
 tate tu. n.
 usur.

c
 d. §. idē
 ponius.

d. a
 ma
 glo
 6. d.

tium; quorum hi sedulo semper hoc agunt
 ut quam fieri poterit minimo rem pre-
 cio comparent, illi contra ut quam fieri
 poterit maximo rem precio distrahant. id
 quod non minus pulchre quam grauiter
 Imperatoribus Euodiae cuidam rescri-
 bebatur his verbis, hoc solum quod pau-
 lo minore precio fundum venundatum
 significas, ad rescindendam venditionem
 inualidum est. quod si videlicet contra-
 ctus emptionis & venditionis cogitasses
 substantiam, & quod emptor viliori com-
 parandi, venditor cariore distrahendi, vo-
 tum gerentes, ad hunc contractum acce-
 dant, vixque post multas contentiones
 paulatim venditore de eo quod petierat
 detrahente, emptore autem huic quod
 obtulerat addente, ad certum consentiant
 precium, profecto perspiceres, neque bo-
 nam fidem (quae emptionis atque vendi-
 tionis conuentionem tuetur) pati, neque
 ullam rationem concedere, rescindi propter
 hoc consensu finitum contractum: nisi
 minus dimidio iusti precij quod fuerat
 tempore venditionis datum esset. Atta-
 men rectissime repraheditur hoc Pom-
 ponij dictum nostris a legumlatoribus
 Ecclesiasticis, eo quod huiusmodi vel
 propensio vel inclinatio naturalis non in-
 tegrae sed corruptae sit naturae, meritoque
 per homines verè Christianos, immò per
 homines quoslibet moderatos quamuis
 Ethnicos, cohibenda refrenandaque, saltè

d iij ne

a
 l. si volunta-
 te tua C. de
 rescind. ven-
 dit.

a
 c. d. de
 . C. de
 causa, pro
 e empti,
 vendit.

b
 d. c. in o
 te tu. b
 sur.

c
 §. de
 oniu.

b
 d. additione
 marginali ad
 glossam d. c.
 §. de vsur.

ne scienter ac prudenter quis proximum suum rerum precia verisimiliter ignorantem tam enormiter lædi patiatur quantumlibet citra vel dimidij vel dupli limites ista læsio substituerit, dico scienter ac prudenter, absque tamē vlllo dolo: nam si re-

115
Quid si decipiens precij fuerit ignarus,

rum pretia nesciuerit & is qui sic decepit, ne lex Ecclesiastica quidem rescissionem patitur nisi deceptio duplum superauerit, vt ostendit^a. Quod autē Pomponius^b ait naturaliter licere, vel vt etiā Paulus Iuriconsultus ait^c concessum esse, contrahentibus inuicem circūuenire, naturalem illam

116
Licere, & honestum esse, plurimū differre.

inclinationem, cum læsione alterius inde secuta, significant legibus quidem politicis non emendari, sed minimē negat quintalis circumuentio sit aduersus honestatē nec viros bonos deceat, quodcumque nimis læditur ita circumuentus^d. nempe iuxta iuris regulam, non omne quod licet honestum est. Longè secus noster ille D.

117
Supergradiendi verbum quale D. Paulo.

Paulus^e, ne quis, inquit, supergrediatur neque circumueniat in negotio fratrem suum. supergrediendi & circumueniendi

118
Dolus bifariam sumptus.

verbo sapienter vsus pro nimis auarè sordidèque & auidè suas res cum alieno detrimento, mutuis in commerciis augere; quando quidem Græcè verbis vtitur his, ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτείν. Ceterum de sciētia sic decipientis, aliena tamen ab omni dolo, quod hactenus dixi, facile quiuis intelligit per Iuriscōsultos in contractibus dolum sumi bifariam; vel, quo nimirum

quis

l. 1. in prin. dol. m.

l. 1. iul.

§. si

dolo.

act. e.

ex d. c. 3. de emp.

uendit.

b

d. §. idem

Pomponius

c

d. §. vit. l.

si precio.

locati.

d

vide gl. ff.

l. semper

conuentio

bus. π. den

irr.

e

1. Theff. 4.

c pe

arbi

ctim

pen

arbi

glo

su

quis ad contrahendum ^aellectus est & in-
 ductus, qui solet appellari dolus contra-
 ctui causam dans, & contractum bonę fi-
 dei reddit ipso iure ^anullum; vel, quo res
 in contractum deducta nimium deprædi-
 catur atque falsò seu mendaciter lauda-
 tur, qui dolus dicitur obiter incidens, &
 semper emendandus ^best quantumlibet
 exigua fuerit læsio. Quo quidem vtroque
 genere doli cessante, si modò res latenter
 vitiosa non sit & obnoxia redhibitioni,
 sola reticentia scientis æstimationem rei,
 dolo non annumeratur, at circumuentio
 seu deceptio dicitur in ipsa re versari. Plu-
 ra qui volet hac de re, quatenus nimirum
 iure Põtificio succurratur etiam infra di-
 midium læso, cõsulat Couarruuiam ^chęc
 satis operosè disputantem.

Porro quæ de pactis nudis paulò supe-
 riùs dicebantur, apertè conuincunt nihil
 quoque discriminis esse inter vtrūque ius
 quoad compromissorū ^dvires. qua simul
 in re grauiter errant interpp. nostri dum
 pollicentur ad id quod interest actionem
 si vel nudo pacto sumpti fuerint arbitri;
 nulla videlicet pœna cõpromissa, nec ar-
 bitrio comprobato seu prout nostri lo-
 quuntur homologizato, nec interueniēte
 stipulatione: cùm tamen rectissimè Glos-
 sographus Pontificius adnotauerit ^e, idē
 prorsus iure Ciuili cautū fuisse quod ibi-
 dem Pontificio cauetur.

De præscriptionibus item quod initio
 d v mone-

^a l. & eleganter.
 in princ. w. de
 dol. mal.

^b l. Iulianus.
^a §. si venditor
 dolo. π. de
 act. empt.

^c Couar. lib. 2.
 variar. resol.
 cap. 4.

^d c. per tuas. de
 arbitr. & l.
 cum antea.
 penult. C. de
 arbit.

^e gloss. d. c. per
 tuas.

119
 Reticentia
 quatenus
 dolo non
 cõparetur.

120
 Quoad cõ-
 promissorū
 vires nullū
 inter vtrū-
 que ius dif-
 crimen.

Bonæ fidei
perpetuitas
in præscri-
ptionibus.

122

Clementis
Alexandrini
esse nõ Cle-
mentis 3.
Pontificis
Romani cu-
ius memi-
nit Conci-
lium Late-
ranense.

123

Ephesinus
legislator
in c. Vigi-
lanti. de præ-
script.

monebatur^a, latissimum scilicet esse dis-
crimen inter utrumque ius quoad bonæ
fidei perpetuitatē, pulcherrimus est præ-
terea locus Concilij Lateranensis ab Ale-
xandro PP. 3 celebrati, relatus^b quidem
in Decretales quasi debitus Clemēti PP.
3, sed insigni quoad authoris nomen er-
rore. quoniam liquet ex ipso^c fonte, lo-
cum illum esse Clementis Alexandrini suis
in Stromatum libris. At, quisnam quæso
legislator est ille vel Euphegius vel Eu-
phēsimus, ut est in fonte, vel, ut nostri nūc
libri legunt, Ephesinus, cuius illic mentio
fit? equidem subsisto. certè Clemens Ale-
xandrinus hunc authorem non exprimit,
quod equidem vel sciam vel hætenus in-
venire potuerim, quantumlibet post in-
vestigationem non indiligentem. fortè
legendum videretur *Ethnicus*, nisi res ipsa,
vel simile quid, etiā Christiani foret Im-
peratoris^d Anastasij Clementē Alexan-
drino longè posterioris; qui tamen aliun-
de translaticiam potuit cōdere legem. di-
spiciatur & inquiratur ampliùs. Ethnico-
rum procul dubio lex^e fuit illa de vel v-
suecapiendo vel præscribendo sine bona
fide continua, dummodo bona fides in-
teruenerit ab initio; tamen si legumlatores
etiam Christiani seculares hanc legem nõ
correxerint^f, sed Ecclesiastici^g tandē soli.
Quod autem de bonæ fidei perpetuitate
dicitur, quæstionis est inter multos non
tantum nostros verum etiam Theologos

contro-

ex cap. 21
Thom
lib. 1
26b
Dom
lib. 4
& u
art. 4
2.c
vide Con
Later. sub
alexandro
part. 38
Tom. 3
cil. Surq
701.Com
posse
reg.
part
3. §c. si
c. v
cuno

1. C

l. 1
cund
l. omnes
prescrip
vel 40e
l. heres
43. n. de
surp. & v
cap.f
l. vnic. C
vsucap. tr
for. § pen
gg
d. c. vigil
c. si dilige
& d. c. vlt
prescript.c. j
cuga
q
tit

controuersissima, num si post vsucapio-
nis vel præscriptionis tēpora semel com-
pleta demū superuenerit alienæ rei scien-
tia seu mala fides, vsucapio vel præscri-
ptio talis habenda sit legitima seu Cano-
nica, præsertim quoad consciētiam. quod
quidē benigniùs dici potest, cū iam res
iure semel facta possessoris, ampliùs in cō-
trouersiam vocanda non sit, ne lites red-
dantur immortales; nec vllus consciētia
videatur hic ampliùs iā superesse scrupu-
lus propter Ecclesiasticæ legis authorita-
tem non tantūm Ciuilis. ita D. ipse Tho-
mas^a; ita Dominicus^b à Soto D. Thomæ
felicissimus interpres; ita Couarruias^c;
ita deniq; viri complures præstantissimi.

De matrimoniis quoque tum contra-
hendis tum dirimendis plurima per ius
Ecclesiasticū sunt aliter constituta quàm
per Ciuile. quandoquidem iure Ponti-
ficio seu Ecclesiastico, præter alia capi-
ta, mox defuncto marito liberum d est
mulieri iam viduæ secundas contrahe-
re nuptias, dicto Paulino^e conformi-
ter; iure Ciuili^f liberum non est, sed in-
fame, nisi tempore luctus finito. Sol-
uitur autem consensu mutuo, vel ingres-
su religionis, etiam altero inuito, matri-
monium semel consummatum, per Ci-
uilis^g legis indulgentiam; ius Ecclesia-
sticum, iuri diuino conforme, matri-
monij semel consummati sacramentum
vult esse semper indissolubile^h. nec verò
defue-

quid si post
vsucapionē
vel præscri-
ptionē cō-
pletam su-
perueniat
alienæ rei
scientia.

Tēpus lu-
ctus iure
Pōt. cur nō
spectetur
in secundis
contraben-
dis nuptiis.

a Thom. quod-
lib. 12. art.
26.

b Domin. Soto
lib. 4. de iust.
& iur. q. 5.
art. 4. cōclus.
2.

c Couarr. in c.
possessor. de
reg. iur. in 6.
part. Relect.
3. §. 2.

d c. super illa. et
c. ult. de se-
cund. nupt.

e 1. Corinth. 7.

f l. 1. C. de se-
cund. nupt. et
l. 1. §. de his
qui not. in fa.

g l. consensu. &
l. si constan-
te. C. de re-
pud. & iudic.
de morib. sub.
& §. distra-
huntur. in
Auth. de nup.

h c. sunt qui di-
cunt. & c. A-
gathosa. 27.
q. 2. & tot.
tit. de diuort.

Adulteram
an auctori-
tate pro-
pria recte
relinquat
maritus.

defuerunt olim virorum quorūdam san-
ctissimorum exempla cū primis illustria,
qui coniugibus vnā cum prolibus perpe-
tuū valere iussis & alteri viro nubere
permisissis, monasticam vel Eremiticam
susceperint vitam, quos inter, celeberrimū
fuit nominis & stupendæ miraculosæque
sanctitatis Paulus ille qui Simplicis cog-
nomen inuenit, Antonij Magni disci-
pulus, vir iam tum sexagenarius cū de-
fereret vxorem cum liberis. cuius rei de-
dit occasionem coniugis adulterium, quo
præter opinionem & expectationem de-
prehensio, dicitur exclamasse non sine de-
coro & honesto risu, benè est, benè est, re-
vera nō est mihi cura; per Iesum, ego eam
non accipiam amplius; abi, eam tibi habe,
& eius filios; ego enim recedo & efficior
monachus. quo dicto se contulit ad san-
ctum Antonium, nunquam reuersus ad
sua, sicut est apud Palladium^a in historia
Lausiaca. Sed exempla pleraque talia non
temerè sunt in exemplū trahenda; tempo-
ribus posterioribus gratia Numinis pau-
latim legem diuinam clariùs atque perfe-
ctiùs per Ecclesiasticos legumlatores in-
terpretatibus. Nec enim auctoritate pro-
pria sine iudicio Ecclesiæ deserenda est
adultera, nec Religionis professione vin-
culum soluitur coniugale sic, vt alteri nu-
bendi fiat potestas. Ac licet lex illa Ciuilis
de maritis defunctis ante nouas nuptias
elugendis honestissima per sese sit atque
salu-

127

Exēpla Pa-
trū omnia
nō temere
in exemplū
trahenda.

128

Diuortio
non dirimi
matrimo-
nium.

^a Pallad. in hi-
storia SS. Pa-
trum c. 28.

saluberrima propter sanguinis confusio-
 nem & partus incertitudinem, Paulinum
 tamen pronunciatum a longè salubriùs
 periculo lubricitatis maiorisque mali li-
 berat viduas procaciores; cum nubere
 præster quàm vri. satius est enim vel certè
 minus malum nõ lugere maritum defun-
 ctum, quàm nouarum nuptiarum tollere
 libertatem non sine grauissimo præsentif-
 simoque frequenter violadæ castitatis vi-
 dualis periculo; præsertim quòd semel in-
 escate conjugalibus amplexibus nonnul-
 læ, difficulter ac ægrè deinceps hisce ca-
 reant, nisi sese totas Deo b pietatiq̃ue de-
 dant, quod non omnes faciunt. Itaque lex
 Ecclesiastica non solùm leges Ciuiles a-
 pertè vel malas vel iniquas tollit, verum-
 etiam per sese bonas ac salutare in loco
 & in tempore nonnunquam castigat &
 mitigat vt vel paulò seueriores vel anima-
 rum saluti minus propicias.

Concubinatum permittit ius Ciuile;
 quid vel ineptiùs vel fœdiùs? quocirca
 lex Ecclesiastica seu Pontificia, diuinę cõ-
 formis, concubinatum vt ac tãquam ani-
 mæ saluti repugnantem nõ immeritò
 damnat.

En quàm sit imperfecta passim tota le-
 gislatio Ciuilis. Minutiora nõ recito, ve-
 luti de præscriptione quinquenij per Ci-
 uile eius concessa reis adulterij; de testi-
 monio mulieris in criminalibus etiã cau-
 sis per idem ius nõ repellendo; de rebus
 deni-

129
 Continētia
 vidualis ra-
 ra.

130
 Leges etiã
 per se bo-
 nas casti-
 gari tamē.

131
 Concubi-
 natus.

132
 Quinquē-
 nij præscri-
 ptio.

a
 1. Corint. 7.

b
 1. Timot. 5.

c
 l. adulter post
 quinquenniū.
 C. ad leg. Iul.
 de adult. &
 stup. l. miles.
 S. adulterij
 reum intra
 quinque an-
 nos. w. ad l.
 Iul. de adult.

a
 l. ad. in b
 ria SS. l.
 m. c. 28.

Confer cum
 notatis à
 DD. in c. ad
 monere. 33.
 q. 2. Bart. de
 differ. inter
 ius Can. &
 Ciuile. num.

168.

d
 l. ex eo. r. de
 testib. Confer
 cum c. mulie-
 rem. 34. q. 5.
 iuncto c. 3. et
 ibi DD. de te-
 stib.

133
Muliebre
testimo-
nium.

denique compluribus aliis vel nō ita ma-
gni momenti vel indifferentibus prope-
modum, de quibus omnibus ad Bartolū
cæterosque differētiarios Auditorem re-
ijcio. De muliebri tamē testimonio quod
obiter dixi criminalibus in causis (dum-
modo criminaliter non ciuilitate motis)
non admittendo per Ecclesiasticum ^a ius,
in contrariū solet adferri Gratianus ^b ipse
legem Ciuilem non improbās immō po-
nens ac recitans. at respondendū est, non
nulla per Gratianum ex legibus Ciuilibus
in Decretum suum referri, non vt eadem
iure Canonico seruentur, sed vt ex ipso si-
mul iure Canonico liquere possit quidnā
ius Ciuile talibus de rebus constituerit;
vt optimē respōdit Glossographus ^c Pon-
tificius, à Dominico ^d Geminiano, Feli-
no ^e, cæterisque, singulariter commenda-
tus atque laudatus. Ceterum quorsus ego
plura sigillatim commemorare pergo iu-
ris vtriusque discrimina, cum iam semel
in vniuersum quasi vel petito iugulo vel
erecto signo vel rupta glacie facillimum
sit cuius ex constitutis legitimē semel iu-
ris vtriusque finibus, eorundem finium
singulis in quæstionibus præsertim gra-
uioribus regūdorū dirimere iudicium?

134
Argumēta
Fortunij
Garcia fol-
uuntur.

Respondeamus nunc argumentis quæ
disputationi superiori de iuris vtriusque
finibus vel obijciuntur vel obijci proba-
biliter possent. qua in re mirificum sese
præbuit virum Fortunius Garcias, pri-
mus

Garc.
volunt
ultimo
iuris
nici &
lis, in
a
d. c. mulie
c. non
34. q. 5. de con
b
affin.
c. ex eo, l
q. 3. d. c. v
res. 25
d. cap
25. q.
d. c. d
& qu
c
Glossie ca
24. m
accus
d. c. v
res. d.
tur.
d. c.
& q
Ioan
tranj
cerd
consi
de tr
pisc.
Con
in p
sua
nes
rum

mus omnium quasi confixis cornicum
 (sicut in Prouerbio est) oculis, ausus ex
 professo volumen^a integrum contexere
 quo mordicus defendere molitur, vnum
 eundemque esse iuris vtriusque finem;
 nempe, humanam & politicam felicita-
 tem. sic enim sonat ipsiusmet Garciae ver-
 ba. Perpendamus eius rationes; quæ sunt
 ferè tales. Ius Ecclesiasticum seu Pontifi-
 cium, ius est humanum^b seu positium
 æquè atque Ciuile; finis igitur vtriusque
 iuris est vnus idemque. Ius Ecclesiasti-
 cum fatemur esse humanum; sed nega-
 mus consecutionem. quia lex Ecclesiasti-
 ca sic est humana vt inspirante^c Spiritu
 sancto deducatur ex ipsa^d lege diuina seu
 diuinitus reuelata, tanquã vel conclusio-
 nes vel determinationes è suis vel princi-
 piis vel fontibus: at lex Ciuilis est huma-
 na prorsus alio modo, sic videlicet vt ex
 nuda tantum deriuetur naturæ solius ra-
 tione, vehementer imbecilli per sese, sicuti
 patuit ex præcedentibus. Quanquam
 sanè respectibus quibusdam lex Ecclesia-
 stica seu Pontificia non immeritò dicitur
 etiã diuina; partim quòd Spiritu^e sancto
 constituatur inspirante, deriueturq; prin-
 cipiis ex^f Euangelicis; partim quòd ex
 ipsiusmet ore Christi potestatem legum
 condendarum Pontifex vt Petri successor
 acceperit^g. Et ita sanè diuinos appella-
 uit Canones Constantinus^h ille Schola-
 sticus Canonum Apostolicorum doctif-
 simus

a
 Garc. in suo
 volumine de
 ultimo fine
 iuris Cano-
 nici & Ciu-
 lis. in princ.
 b
 c. non d. bet.
 de consang. et
 affin.
 c
 d. c. violato-
 res. 25. q. 1. et
 d. cap. igitur.
 25. q. 2.
 d
 d. c. qualiter
 & quando.
 24. in prin. de
 accusat.
 e
 d. c. violato-
 res. d. cap. igitur.
 f
 d. c. qualiter
 & quando.
 g
 Ioan. ult. c.
 translato sa-
 cerdotio. de
 constit. c. 1.
 de transl. E-
 pisc.
 h
 Const. Schol.
 in prefatione
 sua in Cano-
 nes Apostolo-
 rum.

135
 Ius Ponti-
 ficium qua-
 tenus hu-
 manum.
 136
 Ius Põtifi-
 ciũ quate-
 nus diuinũ.

finus interpres: ita ius Pontificium vide-
 tur appellare diuinum Gregorius ^a Na-
 zianzenus: ita ius Pontificium videtur ap-
 pellare legem Dei Nicolaus ^b Pontifex:
 ita D. Augustinus religiosissimus author,
 diuini iuris appellatione non Euangelicū
 tantū sed & Ecclesiasticum seu Pontifi-
 cium complecti ^c videtur: ita denique In-
 nocentius ⁴ in vrbe Roma vult vigere
 studium iuris diuini & humani, Canonici
 videlicet (inquit ^d) & Ciuilis. Sed quoniā
 sic vsus nunc scholasticus obtinuit vt il-
 lud solum cum D. ^e Thoma diuinum vo-
 cemus ius quod per nullius os hominis
 primò promulgatur hominibusque tra-
 ditur, nos haud illubenter id Garciae da-
 mus vt ius hoc Pontificium nominemus
 & agnoscamus esse humanū, sed eo quo
 dictum fuit modo non autem quomodo
 Ciuile. præsertim cum & Philo ^f Iudæus
 vir longè doctissimus priorem dumtaxat
 Decalogi tabulam dignatus appellatione
 iuris diuini, nominet etiam ius humanum
 vel ipsam Decalogi tabulam totā secun-
 dam; propterea quòd ad charitatem per-
 tineat in homines, vt prior ad charitatem
 erga Deum; quantumlibet ipsius Dei Pa-
 tris ^g digito Decalogus ille totus fuerit
 conscriptus. Loquendi nempe modus a-
 pud authores varius est. imitemur nos in
 appellādo iure tum diuino tum humano
 D. Thomā. quo semel admissio, rectissimè
 dicemus, in ipso quoque noui Testamēti
 libro

137

Tabula De-
 calogifecū-
 do iuris hu-
 mani Phi-
 loni.

a
 c. suscipi
 dist. 10.
 b
 c. 1. dist.

c. 1. 13.

d. c. cum de
 versis. de
 usleg. lib.

Thom. 1.
 tota que
 91. cū
 aliquo.

Philo Iud.
 lib. de De-
 logo.

g
 Exod. 31
 ipso fine.

libro reperiri nonnulla quæ non iuris di-
 uini sed iuris humani, attamen Ecclesia-
 stici, dicenda sunt; qualia sunt illa quæ nõ
 ex ore ipsiusmet Christi sed per solos A-
 postolos inspirate Spiritu sancto decreta
 fuerunt, vt in illa Concilij Hierosolymi-

In ipso no-
 uo Testa-
 mēto quæ-
 dam iuris
 esse huma-
 ni vel Ec-
 clesiastici.

139
 Pontificij
 vel Eccle-
 siastici iu-
 ris incuna-
 bula.

ACT. 15. VISVM EST SPIRITVI
 SANCTO ET NOBIS, &c. dum
 de legis Mosaicæ circumcisionisq; iugo
 1. Corint. 7. quæreretur. Ecce Pontificij iuris incuna-
 bula. tale quid est & illud Pauli b, De vir-
 ginibus præceptum Domini non habeo;
 consilium autem do. bonum est hominĩ
 sic esse. mulier alligata est. legi quãto tem-
 pore vir eius viuit; quod si dormierit vir
 eius, liberata est; cui vult nubat, tantũ in
 Domino; beator autẽ erit si sic perman-
 ferit, secundum meum consilium. puto
 autem quod & ego spiritũ Dei habeam.
 non omnia videlicet Christus Dominus
 in terris agēs Apostolos atque discipulos
 minutatim docuit quæcunque vel ad Ec-
 clesiæ gubernandæ disciplinam vel ad e-
 mergentium frequenter dubitationũ dif-
 ficultatũque solutionẽ pertinerent. ad-
 huc multa habeo vobis dicere, inquit c,
 sed non potestis portare modò: cùm autẽ
 venerit Spiritus veritatis, docebit vos o-
 mnem veritatem. Pastor hinc vniuersali-
 ter Ecclesiæ datus d est à Christo Petrus
 Petri que successor Põtifex Romanus, ne
 quis alibi fortè quàm in Ecclesia Catho-
 e lica

a
 c. suscipi
 dist. 10.
 b
 c. 1. dist.
 c
 Act. 15.
 d
 c. cõm d
 ueris.
 leg. lib.
 c
 Thom. 1
 tota qu
 91. cõ
 aliquo.
 f
 Philo
 lib. de D
 logo.
 g
 Exod. 31
 bso fine.

lica vel Ecclesiæ Capite hoc generali seu vniuersali certitudinē sancti Spiritus expectaret. Illud hinc obseruatu dignissimū est, vt ac tanquam præclarissimum quid & omni tam admiratione tum veneratio-
 ne suspiciendum, legem Mosaicam, quæ & ipsi Diuo Thomæ^a diuina dicitur licet imperfecta, populo Dei fuisse datam à Deo Patre per^b Angelos; legem Euangelicam, quæ diuina lex est perfecta, populo Dei, id est, Ecclesiæ Christianæ datam esse à Deo Filio, hoc est, per os propriū Christi Domini, Dei simul & hominis; legem denique Ecclesiasticam seu Pontificiam pro re nata quotidie dari eidem populo Dei, id est, Ecclesiæ Christianæ, à Deo Spiritu sancto per os meri hominis cui Christus vniuersum gregem suum commisit^d pascendum. qui quidem Spiritus sanctus Ecclesiæ Catholice nunquam defuturus est rector atque gubernator perpetuus^e. Quæ ex re magis ac magis intelligitur quàm nihil horum sit in vlla lege Ciuili, vt pote naturalem dumtaxat hominis etiam Ethnicæ rationē eamque miserabiliter obsecratam nunquā excedente. quo magis abhorrendum est ab ista profana Garciae sententia. Si finibus inter se differunt leges ipsæ profanæ pro diuersitate scilicet politiarum profanarum quibus illæ leges accommodantur, vt accuratissimè docuit Aristoteles, quanto magis different inter se finibus leges poli-

140
 Legis Mo-
 saicæ dator
 Deus Pater,
 legis Euan-
 gelicæ Deus
 Filius, legis
 Ecclesiasti-
 cæ De^o Spi-
 ritus san-
 ctus.

141
 Quam pro-
 fana sit Gar-
 ciae senten-
 tia.

Thom.
 1. 2. c. quæ
 9. 91. ad
 Act. 7.
 lat. 3.

Plato in
 1. Cor. nomide
 c. vlt. lib. pas
 d. c. igni
 Cic. lib.
 Ioann. legib.

Th. m.
 Ioann. quest.
 Matth. 91.
 ipso su.

Domin
 lib. 2. d.
 & in r.
 art. 1. c.
 1. 9. 1.
 & lib. 2.
 art. 1.
 varr. in
 nualis C
 sariorū
 7. num
 1. & 2.

politiarum diuersissima^aum propèque re-
 pugnantium, politiæ nimirum spiritualis
 & politiæ prorsum profanæ seu Ciuilib?
 Ait Garcias ex iisdem duci seu deriuari
 principiis Canonicum ius & Ciuile, sola
 naturali scilicet ex ratione. quod vt falsis-
 simum absolutè negamus, vt ac tanquam
 clarissimo iuris contextui^a contrarium;
 superioribusque rationibus vel solis eui-
 dentissimè iam subuersum. Nec est ido-
 nea Garciae replicatio, ius omne tam Ci-
 uile quàm Põtificium seu Ecclesiasticum
 ab æterna diuinaque lege deriuari dicti-
 tantis. nam fateor ab æterna quidem lege
 deriuari leges omnes populorum Ciui-
 les; at pernego leges easdè Ciuiles à lege
 diuina propriè sic accepta deriuari. Gar-
 cia duas illas leges, æternã videlicet atque
 diuinam indoctè nimis ac perperam con-
 fundète. Lex æterna dicitur summa ratio,
 in solo Deo existens, atque mentibus o-
 mnibus humanis participatione quadam
 diuinitus indita: quæ peperit legum tum
 naturalium tum humanarum seu Ciuiliũ
 genus omne; sicuti luculenter post Plato-
 nẽ^b & alios antiquos docet Cicero^c, lõ-
 geque clariùs atq; perfectiùs & enuclea-
 tiùs distinctiusque D. Thomas^d. Lex di-
 uina propriè sumpta dicitur, quæ finẽ ho-
 minis naturalẽ excedès & supernaturalẽ
 vitæ cœlestis proponens ab ipso Deo re-
 uelata patefactaq; nobis est: quã recentio-
 res nonnulli DD. ^e appellitant diuinã po-
 sitiuiam;

142
 Deriuatio
 iuris Cano-
 nici prors-
 sus alia quã
 iuris Ciui-
 lis.

143
 Garcias cõ-
 fundit legẽ
 eternam cũ
 diuina, pes-
 simè.

144
 Diuina po-
 sitiua.

e ij sitiuiam;

Thom. 1.
 1. 91. ar.
 1. c. qualiter
 quando.
 Act. 7.
 ab. 3.
 b
 Plato in Epi-
 nomide & a-
 libi passim.
 c
 Cic. lib. 1. de
 legib.
 d
 Th. m. 1. 2.
 Ioann. quest. tota
 Matth. 91.
 ipso fin.
 e
 Domin. Soto
 lib. 2. de iust.
 & iur. q. 1.
 art. 1. & lib.
 3. q. 1. art. 2.
 & lib. 4. q. 2.
 art. 1. Na-
 varr. in Ma-
 guali Confes-
 sariõrũ cap.
 7. num. 1. 3.
 4. & 5.

145
 Diuina na-
 totalis.

146
 Quattuor
 illudres
 caute cur
 diuina fue-
 rit opus le-
 ge præter
 tres alias.

147
 Leges Ec-
 clestias
 ex hac di-
 uina deri-
 uari.

sitiuam; dum ius vniuersum naturale, si-
 mul dignatur nuncupatione iuris diuini,
 quæ lex diuina naturalis coniunctim lo-
 let appellari; nec est alia, quàm illius æter-
 næ modò memoratæ participatio. nam
 quattuor potissimum de causis (quas D.
 Thomas^a memorat) non sufficiente ge-
 neri humano lege æterna, nec etiam natu-
 rali, nec humana seu Ciuili, lex talis diui-
 na fuit necessaria. causæ necessitatis adfe-
 runtur hæ; peccatorum omnium etiam vel
 minimorum correctio, non externorum
 tantum sed internorum seu motuum seu
 actuum humanorum compositio, verita-
 tis & rectitudinis omnis certitudo, beati-
 tudinis æternæ seu vitæ cœlestis promissio.
 quò pulcherrimè D. Thomas refert il-
 lud Psalmographi^b diuinissimum **LEX**
DOMINI IMMACVLATA, CON-
VERTENS ANIMAS, TESTIMO-
NIVM DOMINI FIDELI, SAPIEN-
TIAM PRÆSTANS PARVVLIS. Le-
 ges autem Pontificias vel Ecclesiasticas
 non ex lege deriuari dumtaxat æterna vel
 naturali, sed ex hac ipsa diuina, præter in-
 fallibilem rationem iam toties memora-
 tam tum politicæ seu Corporis omnino
 spiritualis tum totius Christiani gregis
 ad pascendum Petro^c commissi, quæ vel
 sola id conuincit, apertissimè simul com-
 probat ille iuris Pontificij cõtextus^d iam
 toties inculcatus; qui non vnus est Pon-
 tificis Innocentij tertij, ne quis erret, sed
 Occu-

Thom.

q. 91.

4. in c.

artic.

Conc. L.

sub Inno.

3. cap. 8.

de Ten.

Concl.

pag. 73.

Psal.

Ioann.

d. c. qu.

or qu.

24. de c.

satiomb.

Occu-

Oecumenici seu generalis & vniuersalis
 Concilij a Lateranensis; cuius hæc sunt
 » verba. Qualiter & quomodo debeat Pre-
 » latus procedere ad inquirendum & pu-
 » niendum subditorum excessus, ex autho-
 » ritatibus noui & veteris Testamenti col-
 » ligitur euidenter, ex quibus postea pro-
 » cesserunt Canonice sanctiones. &c. Quid
 » clariùs de Canonum seu legum Ecclesia-
 » sticarum vel Pontificalium principiis &
 » fontibus atque deriuatione cõtra Garcia
 » somnia dici potuisset? Quod quidem si sit
 » ita criminalibus in causis, hoc est, in iudi-
 » ciis de rebus merè temporalibus & omni-
 » no profanis per iudices Ecclesiasticos ex-
 » ercendis, quãtò iustiùs de reliqua tota di-
 » cetur Ecclesiastica seu spirituali totius
 » Christianismi tum politia tum legislatio-
 » ne cæteris in rebus ad naturã spiritua-
 » lem propiùs accedentibus? vt in matrimoniis,
 » aliorumque sacramentorum vsu, in con-
 » tractuum quorumlibet fide, in Ecclesiasti-
 » corum bonorum dispensatione, cunctis
 » denique cæteris in rebus? quemadmodũ
 » copiosè perspeximus ex variis atq; mul-
 » tuplicibus vniuersi iuris huius exẽplis in
 » omni penè quæstionum genere paulò su-
 » perius allatis ad comprobandum totius
 » Ecclesiasticæ legislationis finem à Civilis
 » legislationis sine diuersissimum. Certè
 » quemadmodũ non patiuntur b illi Patres
 » Concilij Lateranẽsis criminum vel accu-
 » sationes vel inquisitiones vel denuncia-
 » tiones

c iij tiones

Thom.
 4. q. 91.
 4. in c.
 artic.
 Conc. Later.
 sub Innocẽtio
 3. cap. 8. vi-
 de Tom. 3.
 Concil. Surij
 pag. 739.

b
 Psal.

Toann.
 d. c. qu
 & quã-
 2. 4. de
 sationib.

b
 in d. c. quali-
 ser et quãdo.

riones aliter instrui quàm iuxta legis diuinæ seu nouæ seu veteris cõformitatem, sic nec vlla patiuntur Ecclesiasticæ leges aliæ cõtrahi negotia sine iusto legis etiam diuinæ temperamento. temperantur enim leges omnes Ecclesiasticæ seu Põtificabes & explorantur ad normam præscriptum-que legis diuinæ seu reuelatæ diuinitus; vt nimirum conclusiones respondeant naturæ vel sapiant naturam suorum principiorum ex quibus deducuntur atque deriuantur. Quæ quidem sola deriuationis causa facit, vt quemadmodum lex diuina nunquã variat sed in vniuerso mundo semper vniformis est & eadẽ (nec enim aliud est Euangeliũ quàm quod Christus nobis attulit & Ecclesia sola Catholica tenet nobisque tradit) sic & leges Ecclesiasticæ per vniuersum orbem Christianũ & Catholicum sint eadẽ prorsus & vniformes, vnicum ius Pontificium; cum sit vnica dũtaxat Ecclesia Catholica verbo diuino conformiter imbuta. quod lógè secus est in legibus Ciuilibus; quæ tantum abest vt vbique terrarum sint eadẽ, vt ne singula quidem Regna, nec singulæ Prouinciæ, nec singulæ Regiones, immò nec singula municipia, legibus regantur iisdem, sed & oppidula singula, quinimmò & singuli pagi, & verò territoria penè singula, suis peculiaribus vtantur legibus. qui sic? quia ex naturali tantum ratione per sese vehementer obscura, ne dicam cæca, dum sua cuique

148

Leges oēs Ecclesiasticas ad normam diuinæ legis explorari.

149

Leges Ecclesiasticas vbi que terrarum esse easdem, nõ Ciuiles; & huius rei causa.

Melch
lib. 5.
Theolo
cap. 5
hac o
quàm
consa

2.
o

cuique placet opinio, leges istæ nascuntur. Quid ergo? nonne leges, inquis, Ecclesiastica per naturalem quoque rationem, per disputationes, ratiocinationes, examinationes, discussiones atque discursus varios, eliciuntur ex diuina, tanquam vel conclusiones vel determinationes quædam, sicut

^a
Melch Canus
lib. 5. de locis
Theologicis.
cap. 5. §. at
hæc opinio
quàm sit in-
considerata.

optimè Melchior Canus ostendit? respondendum est, rationem naturalem talibus in vel conclusionibus vel determinationibus, per Ecclesiasticos legulatores ex lege diuina sagaciter eliciendis, eidem legi diuinæ semetipsam prorsus conformare, sanctique Spiritus regi numine; non autem nudo tantum niti iudicio naturali, quod omnem gignit legem Ciuilem. sed & legislator Ciuilis vel Princeps politicus in hæc, inquis, legem diuinam poterit, immò verò debet, intueri suis in legibus condendis, meritò sanè: sed is nec diuinæ legis est interpretes, nec ullam certam vel peculiarem sancti Spiritus habet in talibus rebus, immò nec in suis quidem legibus condendis, promissionem, qua ex re fit, ut singuli Principes Christiani leges condant singulares, id est, peculiare & ab aliorum Principum Christianorum legibus plurimum differetes, immò planè discrepantes & ex diametro repugnantes: idque propter naturalis rationis infirmitatem, dum sua cuique ratio videtur potissima; solis legibus Ecclesiasticis ex diuina semper infallibiliter deriuatis.

^b
d. c. qualiter
& quando, non summè demirari quidam viro alioqui

^c iij corda-

150
Quatenus
naturali etiam
ratione leges
Ecclesiasticæ
deriuantur
ex diuina.

151
Legislator
Ciuilis legem
diuinam qua-
tenus intueatur.

152
Principum
politicorum
leges cura-
deo differetes.

Couarru-
uig seu dor-
mitatio seu
fluctuatio
circa iuris
vtriusq; fi-
nem deri-
uationem-
que.

cordatissimo Didaco Couarruuiæ vel ac-
ciderit vel in mentem venerit, vt sui po-
pularis Garciae fluctibus abreptus quodã
loco^a dixerit, nudè tamen & sine dispu-
tatione dixerit, iuris Canonici & Ciuilis
eadè esse principia, & prima præcepta iu-
stitiæ, ideoque & eundem finem; & hoc
probari scilicet ex præmio Decretaliũ
& ex tribus iuris præceptis per IC^{um} pro-
ditis^b. adeò verè dictum fuit *Quandoque
bonus dormitat Homerus*. Quanquam sanè
Couarruias^c paulò pòst, quasi pœniten-
tia ductus, & à dormitatione sua quadam-
tenus experrectus, non nihil temperadam
censet opinionem Garciae quoad vnum
eundemque iuris vtriusque finem; sic vi-
delicet, vt hæc opinio nō admittatur qui-
dem in legibus Principum Gẽtilium Ci-
uilibus, sed in legibus Christianorum tan-
tùm Principum Ciuilibus admittatur, sci-
licet. At longè circũspectiũs & cordatiũs
alij duo Hispani, præstantes tum Theo-
logi tum Philosophi, Dominicus Soto
& Melchior Canus. quorum ille quidem
sic de iuris Canonici tum deriuatione tũ
fine loquitur; Canonicae leges, inquit^d, &
Ecclesiasticae, diuinarum sequaces, Ciuili-
bus debent hoc præstare (quas Ciuiles pau-
lò superiũs ad commune temporarium
dumtaxat bonum referri dixerat) vt ani-
mos hominũ à terrenis diuulsos ad Deũ
promoueat. diuinarum sequaces appel-
lat, quas ex Euãgelica lege deriuatas antea
posue-

Dominici
Soto de di-
uersiss. iuris
vtriusq; fi-
ne sententia
Garciae cõ-
traria.

Couarr. i.
quam
ctã. de p
in 6. re
parte 2.
prim non
vers. con
hac cõm
interpre
l. iustit
de iust. n
Conarr.
lect 2. q
nu. 10. v
vit.

Soto lib. 3
ius. c.
q. 2. an
conclus.
finem.

Melch. Canus ^a posuerat. hic autē, vir, vt summē Theo-
 lib. 8. de locis. logus ita simul & acutissimus disputator
 Theologicus. & eloquentissimus Orator, Theologum
 c. 6. sub finē. suum sic informat vt eum velit iuris Pon-
 tificij cum primis esse peritum; cūm pluri-
 bus aliis quas memorat de causis, tum
 quod summorum Pontificum decreta à
 iure diuino hoc est, inquit, à libris vtriuf-
 que testamenti, dimanauerint: quare cūm
 Theologia ex iisdē fontibus suos riuulos
 ducat, ineptē facturum Theologum nisi
 opera summorum Pontificū velit vti qui
 Spiritu sancto suggerēte ex diuinis Ora-
 culis dogmata & leges, siue ad fidem siue
 ad fidelium mores & Ecclesiasticos ritus
 & ceremonias, collegerint; tum quod
 Canonica sit facultatis dirigere animas
 per Canonicas leges in salutem aeternam;
 tum denique quod vel in solo volumine
 Decretalium permulti casus & articuli
 contineantur vtilēs & necessarij tam in
 Concilijs animarum & pœnitentiæ foro
 quàm in regendis & disponendis Eccle-
 siis & rebus Ecclesiasticis. Ac optat ille
 tandem, Theologos qui Canonum sunt
 ignari, vel à decernendis conscientię casu-
 bus abstinere prorsus, ne risui habeantur
 dum de his nonnunquam respondent vt
 Magistri quæ nunquam vt discipuli didi-
 cerunt, vel certē semper ea præditos esse
 modestia vt iuris Canonici peritos con-
 sulerent: multis in hanc sententiam simul
 aliis pulcherrimē subiectis. Eiusdem viri

Melchioris
 itē Cani de
 eadē re sen-
 tentia cla-
 riss. plenif-
 simaque.

Idem finis conclusio- num qui principio- rum.

157 Aluari Pe- lagij præ- clarum hac de re iudi- cium.

158 Nobilissi- mum trigæ genus.

159 Oceani Cã- tabrici ne- bulæ com- modum dif- cussæ.

160 Nihil pro Garcia fa- cere Procæ- miũ Decre- talium.

fuit & hæc oratio, nec enim finē alium, disciplinæ eiusdem principia ac cōclusio- nes habent. Accedat his duobus Hispanis, alius adhuc Hispanus tertius, admirandæ stupēdæque vir & eruditionis & pietatis, maximus Theologus, maximus Iuriscō- sultus, maximus Philosophus, Ioāni Pape 22. tum charissimus tum familiarissimus, Aluarus, inquā, Pelagius, Episcopus olim Syluensis. qui tam subtiliter & accuratè hæc eadē enucleauit^b, vt nihil addi posse videatur. quem & Canus merito suo lau- dat atque sequendum sibi duxit. Hoc no- bilissimum quasi cuiusdam trigæ genus, instar Apollinei tripodis, tria dico hæc splendidissima gētis Hispanæ, quinimodò totius Ecclesiæ Catholicæ, lumina, tene- brosis istius Garciae nebulis, ex Oceani Cantabrici turbulentia surgentibus, dex- trè discutiēdis, oppono. Nihil autem pro Garcia facit procæmium Decretalium ge- neraliter de lege loquens in hæc verba; Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos, pacificos, & modestos. & paulò post; lex proditur vt appetitus noxius sub iuris regula limite- tur, per quam genus humanũ vt honestè viuat, alterum non lædat, ius suum cuique tribuat, informatur. Quia Pontifex illic in vniuersum de legis cuiuslibet officio præceptisq; loquitur, cuiusmodi genera- les vel definitiones vel descriptiones mi- nimè tollunt singularum specierũ diffe- rentias

Melch, Co
lib. 12. d
cis Theol
2. nõ ita
gè à pro
b
Aluar. p
lib. 1. de p
ctu Eccl
art. 56.
segg. ac
lib. 2. art
Et segg
alibi pag

A
pol
in
4.
fr
T
ta
se
D
t
d

rentias & fines proprios. nō magis quā
definitio sacramenti quæ singulis cōuenit
septem sacramentorum speciebus, tollit
eorūdem sacramentorum singulorū dif-
ferentias atque proprietates & fines pro-
prios. quemadmodum nec artis definitio
quæ singulis conuenit artibus, artiū tollit
inter sese differentias ac fines proprios.

Lex omnis ad cōmune ciuium bonum re-
fertur; cuius adipiscendi gratia tribus his
vritur præceptorū generibus, honestè vi-
uere, neminem lædere, ius suū vnicuique
tribuere. Sed quid illud cōmune bonum
ciuium necessariò metiri debemus ex fine
proprio quē sibi quælibet politia propo-
situm habet, secundū illa quæ superiùs ex

Generis de-
finitio sin-
gulis cōue-
niens spe-
ciebus non
tollit pro-
prias earū-
dem spe-
cierum dif-
ferentias
propriōsve
fines.

^a Arist. lib. 3.
polit. cap. 7.
in fin. & lib.
4. cap. 1. sub
finem.

Aristotele rationibus viuis illustrato do-
cuimus. prout enim vnaquæq; politia est,
tales etiam sunt eiusdem leges; talemque
spectant illæ leges finem qualis eidem po-
litiaē propositus est. aliud autem politiaē
genus est Ecclesia, aliud Respublica Ciui-
lis: alius est igitur ac alius ambarum finis,
ad quem & leges earundem referuntur.

Neque verò propositū fuit in eo Decre-
taliū proœmio Pontifici de legum di-
sputare diuisione suas in vel formas vel
species illas quattuor quas inter superiora
breuiter attigimus, & quarum explicatio
plenissima reperitur apud ipsum Diuum

^b Thomam & eius interpretem Domini-
cum ^c Soto, sed in genere dumtaxat offi-
cium legis cuiuslibet ob oculos ponere.

Nec

^c Dom. Soto to-
to lib. 1. et 2.
de iust. et iur.

^b Thom. d. 9.
tota 91. &
seqq.

Nec ea disputatio de variis legum generibus, id est, speciebus pertinisset ad rem; cum nemo lector vel inspector Decretaliū Christianus, esset ignoraturus, ab Ecclesiastico spiritualiq; legislatore summo Pontifice nō alias potuisse leges expectari quā quæ spirituali politiē motibusq; Christianis dignæ forent. sicuti nec illud

162

Bonū commune aliter ab Ecclesia considerari aliter à politica Ciuili.

163

Triq; itē iuris præcepta

164

Nec sanctū Doctorem, nec Aristotelem, nec Ciceronē, nec Iustinianum, nec ICros, nec ullos alios, vel hilū facere pro Garcia sententia.

ignoraturus erat vllus, bonum commune seu publicum ciuium Ecclesiæ, non esse temporarium vel seculi præsentis, at spirituale; veram vitæ Christianæ honestatē non esse quid externū dumtaxat, sed multo magis internum; neminem ledere, bonis Christianis & Ecclesiæ Catholicæ filiis lōgè quid esse perfectius & integrius, quā sit hominibus tātūm ciuilitate consideratis; ius vnicuique suum tribuere, nō ex legum Ciuiliū tantūm præscripto subinde fallaci, sed ex Ecclesiasticæ legis diuinam constanter imitantis atque lequētis norma quasiq; lima, per interuentionem iustitiæ Christianæ. Cui solutioni conformiter, & pari ratione, nihil etiā pro Garcia facit vel sanctus Doctor^a Thomas, quem sapius sūte pro se (sed extra propositum) nominat & appellat, vel Aristoteles^b, vel Cicero^c, vel Iustinianus^d noster, vel ICros^e; quos omnes finē legis bonum seu publicum seu commune ciuium ponere conspicimus. nihil inquam pro Garcia faciunt hi tot ac tanti viri: quia pariter omnes de lege loquuntur in genere, seu de le-

Thom.
95.
§. Se.
de ra.
gis h.
a
q.
2.
9. 10.
2.

Thom. 1. 2.
90. art. 2.
9. 9. art. 1.
b

Arist. lib.
Eth. c. cap.
lib. 9.
10. & al.
frequenter.

Cic. lib. 2.
sic. ubi et
per leges bo.
beatę que
uicur.

d
Iustinian.
auth. vt no.
luxur. con.
natur. in pro.
fatione. &
auth. quom.
do oport. E.
pisop. in pro.
& alibi fre.
quenti.

c
l. 2. π. de ll.

Tho.
2. 9.

Tho.
lib.
26.

de legis officio cunctis legum generibus
communis; quod, vti diximus, nihil ad fi-
nium propriorum distinctione pertinet.
oportet enim definitiones generales esse
tales vt singulis applicari possint specie-
bus. itaque fateor, D. Thomam sic etiam
loqui de iure Pontificio, & quidem simul

a Thom. I. 2. q. 95. art. ult. §. Secundò est de ratione legis humane.

q. 97. art. 2. & 3. q. 108. art. 2.

allatis alibi ^a Ecclesiasticarum legum exemplis; at pernego consequentiã istius Garcia hanc, Ergo iuris vtriusque vnus idemque finis est. eum fines legum varientur pro varietate politiarũ quibus dantur eadem leges, & singule species inter sese necessariò finibus distinguãtur. Et hanc esse sententiam D. Thomæ, finem videlicet iuris Canonici prorsus alium esse quàm sit finis iuris Ciuilis, apertissimè clarissimèque docet ipsemet ille D. Thomas ex professo, suis in Quodlibetis; quæ si Garcia vel vidisset vel perpèdisset, vehementer ipsum pudisset istius tam vel captiosi vel calumniosi sui de D. Thoma iudicij vel interpretationis verborum ^b D. Thomæ legis finem generaliter proponentiũ. Sic igitur in suis Quodlibetis de iuris vtriusque fine scribit ipse sanctus Doctor

b Thom. d. art. 2. q. 90.

c Thom. quodlib. 12. art. 26.

, in quæstione de præscriptione. Secundò quærebatur, inquit ^c, vtrum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutione. Et videtur quòd non; quia lex dicit, quòd qui etiam mala fide præscribit acquirit dominium. contra, Decretalis dicit quòd tenetur, nec acquirit dominium. Respon-
-ed I. G. deo

165

D. Thomæ clarissima de diuersis finibus iuris vtriusque; finis sententia; Garciae Garciaeque, nunquã visa, vel certè non animaduersa.

„ deo dicendum, quod circa hoc est contra-
 „ rietas iuris Ciuilis & Canonici; quia se-
 „ cundum ius Ciuile talis præscriptio tenet,
 „ secundum ius Canonicum talis præscribere
 „ non potest. Et ratio huius contrarietatis
 ¶ * est, quia *alius* est finis* quem intendit Ci-
 „ uilis legislator, videlicet pacem seruare &
 „ stare inter Ciues, quæ impediretur si præ-
 „ scriptio non curreret; quicunque enim vel-
 „ let, posset venire & dicere, *istud fuit meum*,
 „ quocunque tempore. Finis autem iuris
 „ Canonici tendit *ad quietem Ecclesie & sa-*
 ¶ * *lutem animarum**; nullus autem in peccato
 „ saluari potest, nec pœnitere de damno vel
 „ alieno nisi recompenset*. Et ideo dicen- * al. tan
 „ dum est, quod si quis præscribat bona fide penitent
 „ possidendo, non tenetur ad restitutionem, dosè.
 „ etiamsi sciat alienum fuisse, post præscri-
 „ ptionem; quia lex potest aliquem pro pec-
 „ cato & negligentia punire in re sua, & illam
 „ alteri dare & concedere: sed qui mala fide
 „ præscribit, tenetur emendare & satisfacere
 „ reddendo damnum quod intulit. Ad ar-
 „ gumentum ergo dicendum, quod verum est
 „ quod omnia sunt Principum* ad guber- * al. princ
 „ nandum, non ad retinendum sibi vel ad pium, sed
 „ dandum aliis: & si quæ leges tales sunt, ty- mendat.
 „ rannicæ sunt; & non absoluunt à conscien-
 „ tia, sed à foro iudiciali & violentia. Quid
 „ vel clarius vel efficacius contra totam Gar-
 „ ciam de vno eodemque iuris vtriusque sine
 „ disputationem vel dici vel audiri potuis-
 „ set? Iniuriam itaque fecit grauem Garcias
 D. Tho-

D. Thomę dum suas illi nouitates & imaginationes fantasticas attribuere fuit ausus. ac vbi Gerardum^a Senensem Theologum pariter atque Iurisconsultum & Ioannem^b Andream viros lógè præstantissimos temerè sibi refellēdos proposuerat, contra sanctū suum Doctorem semet incautus & imprudēs armavit; ipsiusmet nimirum D. Thomę sententia, quam videmus apertissimam, petulanter & sine rationibus vllis idoneis, immò nec vllam probabilitatis imaginem præ se ferētibus apud insigniter eruditos, oppugnata. Certè Gregorius⁹ in illo Decretaliū proœmio non minùs de lege loquitur Euangelica quàm de lege Pontificia vel etiam Ciuili, cùm Rex ille pacificus quē nominat, sit ipse Christus Dominus Euangelicę legis auctor. nemo tamen mortalium dixerit vnquam, præter vnum fortè Garciam, legis Euangelicę legisque Ciuilis vnum eundemque esse finem; nisi quatenus nomen legis atque definitio descriptioque; legis in genere, singulis necessariò quadrat legum speciebus, vti diximus. At, inquit^c Garcias, ius etiã Ciuile salutē spectat animarū pro fine suo vltimo: vult enim proximum iuris vtriusque finem esse humanã & politicã felicitatem, vltimū autem iuris vtriusque finē esse salutem sempiternã. quid audio? quī, Garcia, probas quod assumis? quia lex etiã Ciuilis peccata prohibet^d, inquit, & lex diuina vel Euangelica, lex

166

Cōtra sanctum suum Doctorem semet armavit Garcias dum Senensem Theologū & Ioann. And. IC^{rum} petulanter impetiit.

167

Proœmiū Decretaliū de lege simul Euangelica loqui.

168

Ius etiã Ciuile Garcias ait pro fine vltimo salutē spectare animarum, scilicet.

^a berar. de Senens. in tractatu suo de præscriptione.

^b Ioan. And. ad e. possessor. de reg. iur. in 6.

^c al. in senfeta. osè.

^d al. principium. sed endois.

^e Garc. d. trac. illat. 1.

^d d. l. 2. de fl.

lex^a est naturalis: ex qua quidem naturali
 profluxit & Ciuilis & Canonica. Misceat
 cœlum cum terra Garcias, confusis omni-
 bus. Peccata prohibet ius Ciuile, non ad
 æternam respiciens beatitudinem, sed ad
 Reipub. tranquillitatem; sceleratis homi-
 nibus è medio sublatis: peccata prohibet
 lex diuina, quod animarũ salutem sint con-
 traria; quem finem spectat principaliter
 & lex Pontificia vel Ecclesiastica, neque
 peccatores b tollit è medio sed ad peni-
 tentiam salutem è cogit. Peccata prohibet
 & medicus, & gymnastes, & athletas, &
 agyrtes, & luctator; repletionem videlicet
 ventriculi nimiam, crapulam, obrietatem,
 similia: Sed in quem, precor, finem? vel
 quorsus? vt Corpus vel conseruetur vel
 reddatur & sanius & firmius & habilis
 & agilius & robustius. Multi deniq; cun-
 ctis in rebus vel prohibent vel imperant
 vnum prorsus idemque, sed fines respi-
 ciunt longè diuersissimos, pro cuiusque
 nimirum vel professione vel arte vel in-
 stituto. Quod autè Gratianus dixit, ius
 naturale esse quod in lege & in Euangelio
 cõtinetur, & Isidorus d, leges diuinas na-
 tura constare, nihil aliud sibi volunt in ef-
 fectu, quàm ius naturale per Euangelicam
 legem singulariter illustratum fuisse, non
 autem quod lex diuina proprie sic dicta
 solo nitatur naturalis rationis iudicio, cū
 præcipua quæque legis Euangelicæ soli
 sint accepta ferenda reuelationi diuinæ
 (quod

169
 Peccata
 quomodo
 et quorsum
 prohibeat
 ius Ciuile,
 quomodo
 lex diuina
 lex; Pon-
 tificia.

170
 Medici, gy-
 mnasta, lu-
 ctatores, &
 similes
 quorsum
 prohibeant
 peccata.

171
 Leges di-
 uinæ quate-
 nus natura
 cõsistent.

c. 1. d.
 e non e
 catum.
 itaque
 detur.

c. int
 fin. 3
 & al
 fin.
 Luc. 6.

vide T
 cremat
 Domin
 Gemin
 chidi a
 postun
 gutione
 ali. s D
 c. 1. dis
 c. 2. d. 11

Thom.
 quest.
 91. &
 pue ar
 99. m
 segg.

(quod neque Gratianus a ipse filētio præterit) qualia propriè dicuntur legis diuinæ, quam recentiores Theologi diuinam positiuā vocant, vt monui superiùs. Itaq; non tam crassè sumēdus est ille locus Iſidori quasi velit omnia quæcumque iure diuino vel Euangelica lege cauētur solius esse naturæ, & sub captum cadere humanum, sed quòd prima summaq; præcepta de moribus ex ipsa ferè natura depromātur. quò pertinet illud Christi de vita honestè ducenda loquentis ^b, *Omnia quacunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadē facite illis: hac est enim lex & propheta.* quo ex dicto Gratianus Decreti sui totius telam prudenter & feliciter & quasi bonis auibus orditur. ne quid hic interim de natura naturante, quam vocant, cum nostris interpretibus ^c effutiam, néve de varia iuris naturalis acceptione pueriliter disceptem. cum sit alioqui clarissimum, legem diuinā plurimis in rebus intellectu humano superiorē esse solaque fide propter diuinam patefactionē reuelationēve miraculis firmatam comprehendi, plurimumque à lege tātū naturali differre. quamobrē non temere neque sine maxima causa D. Thomas ^d veterrimorum Ecclesię scriptorum vestigia secutus, operosissimè clarissimèque legē diuinam à naturali distinxit. At Garcias nihil nouit omninò discriminis inter legem æternam, & legem naturalē, & legem diuinam, sed

f confun-

c. i. e non est peccatum. S. his itaque respōdetur. dist. 6.

b
Math. 7.
& Luc. 6.

c
vide Turrescrematensium, Dominicum Gemin. Archidiacon. præpositum, Hugonem, & alios DD. ad c. 1. dist. 1.

d
Thom. 1. 2. quest. tota 91. & præcipuè art 4. & 99. multis seqq.

172
Natura naturans Doctoribus.

173
Necessaria diuinę legis à naturali distinctio.

Origo Garcia-
niani mul-
tiplicis er-
roris.

confundit omnia: qui fons est & origo Garcia-
niani multiplicis erroris. Dices fortè
pro Garcia, legem Ecclesiasticam vel Ca-
nonicam non esse propriam & peculiare
speciem legis differente à lege Ciuili, cum
utraque sit lex humana. Respondeo, legem
Ecclesiasticam partim respectu finis ultimi
deriuationisq; ex lege diuina proprie sic
dicta, partim aliter, censi diuinam, sicuti
superius ostendebatur; ac licet per homi-
nem promulgetur, & hinc humana rectè
dicatur, alteri tamen politicae datur quàm
lex Ciuilis, vt iam sapius ex Aristotele

Legem Ec-
clesiasticam
& Ciuilem
inter se spe-
cie subal-
terna dif-
ferre.

fuit inculcatum. Differunt autem specie
politica Ecclesiastica & politica Ciuilis, dif-
ferunt igitur & earum leges inter se specie,
licet humanæ sint ambrae. Genus nempe
subalternum hoc *lex humana*, species gignit
subalternas has *legem Ecclesiasticam* & *le-
gem Ciuilem*. Scribit nihilominus in qua-
stione num lex humana subditos obliget

Politica lex
an obliget
conscien-
tias.

in foro conscientiae Dominicus à Soto a
D. Thomae interpres in ultimo suae pro-
bationis argumento, sic; Principis finis li-
cet proximus sit quietus status Reipubl.
supremus tamen est sempiterna felicitas
ad quam temporalis ille finis tendit: ergo
potest suis legibus per virtutem sibi caeli-
tus donata in illo supremo foro obligare.
Sed hoc argumento D. Thomas ipse non
vritur; & verò quatenus de Ciuilis legis
loquitur sine, falsum est. quanquam si Prin-
cipes quidam Christiani spectent in suis
legi-

Dom. à
lib. 1. de
et iure q.
6. artic.
Ac dem
strenu

tota a
iunct
2. dif
c. si a
79.

legibus ferendis hunc finem, non ut potestate spirituali vel Ecclesiastica præditi, sed ut fideles Ecclesiæ Catholicæ filij, defensoresque strenui, id faciunt. qui finis quia non proprius est ipsorū, nec suæ functionis, non venit in considerationē dum propria legis cuiusque natura spectatur & quatenus vnaquæque lex est atque dicitur talis. Ita quilibet homo Christianus & ut ciuis cōsideratur politiæ Ciuilibus cuius est pars, & præterea ut filius Ecclesiæ cuius est mēbrum; nec interim desinit hic vnus idemque vir functiones obire proprias & inter sese planè diuersas in vtraque politica tam Ciuili quàm Ecclesiastica, sine confusione prorsus vlla, quantūlibet in functionibus merè prophanis Christianæ semper & vbique sit quoque memor cōuersationis. eodē scilicet modo quo Princeps verè Christianus & pius in ferendis legibus merè Ciuilibus, id est politicis, memor est legis diuinæ, non ut eius interpret vel cēsor sed ut subditus ipsemet. unde rectissimè iustissimeque legūlatores Ecclesiastici cunctas Imperatorum etiam optimorum constitutiones de rebus Ecclesiasticis volūt omnino pro infectis habendas & irritas^a esse nisi fuerint à summo Pontifice cōfirmatæ. Superaddit Garcias, omne ius esse philosophiæ moralis & Ethices; ideoque finem iuris omnis vnum eundemque esse: sed non animaduertit, alios requiri mores in hominibus

f ij Chri-

177
Principes
Christiani
quatenus si
nē spectent
salutis eter-
næ suis in
legibus fe-
rendis.

178
Principum
cōstitutio-
nes de re-
bus Eccle-
siasticis
quatenus
ratæ sint.

179
Moralis phi-
losophiæ
subijci ius
Pont,

^a
sota dist 97.
suncto c. 1. et
2. dist. 96
c. si duo, dist.
79.

Christianis, id est, Ecclesiæ Catholicæ filiis, alios in hominibus politicè tantum consideratis, hoc est socialiter in unum congregatis ad maiorem vitæ huius traducendæ comoditatem; quod & per Ethnicos vel Gentiles laudabiliter fieri potest. Nunc illud hic denuo repetamus, generaliter omnis esse legis, ut mores formet: cuiusmodi quidem generalia legis attributa vel officia nullo modo tollunt proprias differentias propriosque fines uniuscuiusque speciei legis. Vnde totus error Garcie deprehenditur hic esse logicus vel dialecticus isque longè crassissimus. Lubenter itaque damus id Garcie, ius omne referri principaliter ad mores, & quidem rationis esse practicæ, non speculationis vel Metaphysicæ vel Theologicæ; dummodo vicissim Garcias fateatur atque det illud nobis, rationem hanc practicam simul ad rectam veramque fidem porrigi & extendi; quatenus quidem fides illa virtus est infusa diuinitus, virtus inquam Theologica, promptè & alacriter & obedienter amplexanda, non autem nuda quædam seu persuasio seu credulitas; & ita fidei quoque præcepta sub rationem legis cadere, sicuti mox clariùs apparebit. Quid enim? nonne lex est hæc, & quidem lex Euangelica, lex inquam Princeps, & omnium tum grauiissima tum excellentissima; *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur?* Nonne lex est &

180

Totus error Garcie logicus est.

181

Ius omne rationis esse practicæ.

182

De fide quoque fidei leges.

183

Quædam seu persuasio seu credulitas; & ita fidei quoque præcepta sub rationem legis cadere, sicuti mox clariùs apparebit.

184

Quid enim? nonne lex est hæc, & quidem lex Euangelica, lex inquam Princeps, & omnium tum grauiissima tum excellentissima;

185

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur?

186

Nonne lex est &

a
Ioann. 3.est & hæc, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*b
Exod. 20.& *Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei? Nōne lex est, & ipsius Decalogi prima, de credendo Deum vnum? Nōne*c
Luca 22.*lex est & hæc, Hoc facite in meam commemorationem? Nōne lex est & hæc de eodē*d
I. Corint. 11.*relata, Nisi manducaueritis carnem filij ho-*e
Ioann. vlt.*minis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: Qui manducat meam car-**nem & bibit meum sanguinem habebit vitam**eternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo**die? Nōne leges etiam sunt quæcunque**de rebus iisdem vel similibus ad fidē quo-**que pertinentibus vel in Euangelio vel à**Pontifice sanciantur per iura nostra? Me-**ritò ferit eos anathematè Sacrosanctum*e
Conc. Trid.
sess. 6. Can.
21 de iusti-
ficat.*Concilium Tridentinum e, quicumque**Christum nō esse verum legislatorem sed**solummodo redemptorem dixerint, eo**quòd Christo non tantum fidere debeat-**mus tanquam redemptori, verum etiam**obedire tanquam legislatori, fiducia vel**potiùs confidentia de nostra salute nimis**est vel præsumptuosa vel temeraria nisi**legibus atque mādatis Christi pareamus**id quod veræ demum fidei est quæ pluri-**imum differt ab ista vel fiducia vel confi-**dētia. Quare nihil mutat, quòd ius omne**seu lex omnis pertineat ad rationē practi-**cam seu solos ad mores in agendo facien-**do que non in contemplando formādos,**id quod vehementer virget ex D. Thomae**Garcias g: quia fidei rerumque diuinarum*

f iij deter-

183

Legislator
etiā Chri-
stus nō tā-
tum Redē-
ptor,

Fidei dubia
verè deter-
minari le-
gibus Pon-
tificiis, non
tamen Im-
peratoriiis.

determinatio seu definitio per Ecclesiam
hoc est per Ecclesiæ caput Pontificem fa-
cta, ceremoniarumque Ecclesiasticarum
præceptio, moribus Christianorum rectè
formandis est omnino necessaria; cum fi-
des, prima sit hominis Christiani virtus,
basis & fundamentum totius Christianæ
professionis, non in solo vires exercēs in-
tellectu, sicut scientiæ, sed in voluntatis
etiam consensu & operis impletione vel
maxime consistens & experimentum sui
præbens. At verò Garcias hic rursus incre-
dibiliter tergiversatur: ait enim, Pontificè
de rebus ad fidem pertinentibus è scriptura
sacra scientiaque supernaturali quidem tum
cognoscere tum determinare, sed non iure
condendo de rebus talibus determinare,
propterea quòd ius omne sola ratione na-
turali cõstet, scilicet; Pontificem verò res
tales ita prius determinatas in legem tan-
dem conijcere servandasque toti Christia-
no populo proponere ac præcipere; nec
enim quæ fidei sunt iure determinari seu
definiti, sed prius per Ecclesiam id est Pon-
tificè determinata deinceps iure præcipi;
nec articulos fidei per ius determinari, sed
antea determinatos iure servandos præ-
scribi. & hoc illud esse in quo Doctores
omnes, præter ipsum, scilicet; hallucinen-
tur. Quid ais bone vir Garcia? Næ tu facis
intelligèdo nihil ut intelligas: quia deter-
minare dubia fidei cum solius noscatur
esse summi Pontificis, nec ad quicquam
tali-

c. m. em
p. inc. d.
p. t. f. c.
eff. c. q.
c. hac u.
des. c.
libus. 24

talibus in dubiis credendum nos obliget
 vllæ determinationes vel opiniones ho-
 minum a vllorum quâ tumlibet summo-
 rum Theologorum & quidem inter Di-
 uos relatorum, sed solius Pontificis de-
 terminatio publica nos obliget, simul at-
 que Pontifex ita determinauerit, iam lex
 est ipsamet determinatio. Nam si Garcias
 hic imaginetur determinationē quādam
 Pontificis præuiam quæ publicam deter-
 minationem præcedat, similis est etiam
 præuia legislatoris prophani determina-
 tio cunctis aliis in legibus ad componen-
 dos mores merè politicos cōparatis, nisi
 quis præcipitē temerariūque nobis fingat
 legislatorē; neque tamen propterea rectè
 negatur legislator huiusmodi de moribus
 talibus iure determinare quòd prius ita
 priuatim de moribus huiusmodi deter-
 minauerit postea verò maturè legem de
 iisdem tulerit. Par est igitur & legum de
 fidei dubiis à Pontifice latarum ratio; per
 præuiam nempe Pontificis deliberationē
 determinationēve priuatam, nō mutari
 vel nomen vel naturam determinationis
 publicæ. nec enim Pōtifex cōslij tam præ-
 cipitis est vt absq; matura deliberatione
 siue secū siue cum aliis præstātissimis qui-
 busq; viris aliquid arduū cōstituere velit.
 Deliberatio communicatioque legislato-
 res prophani cum suis cōsiliariis nō facit
 vt propterea per alios iā prius determina-
 ta dicātur per Imperatorē postea legibus

f iiii præci-

a
 c. de libellis.
 dist. 20.

2.1
 00
 25. c. 2
 c. m. m.
 princ. d.
 ptif. &
 eff. c. qu.
 c. hęc
 des. &
 libys. 24

præcipi, sed vniuersa determinatio solius & dicitur & est illius legislatoris. Cur igitur Ecclesiasticum legislatorem diuinitus & quidem singulariter constitutum deteriore ponit Garcias loco? Si Garcias hoc solum dixisset, Imperatores Christianos qui de fide Catholica deque summa Trinitate leges tulerunt, ab Ecclesia factas prius determinaciones in legem tulisse, suisque subditis obseruandas præscripsisse, non pessimè dixisset, immò summopere laudandus fuisset, qui fidei determinationem distinxisset ab obseruationis iussione; cum non sit Imperatorum determinare fidem, vel dubia fidei, sed Ecclesiæ determinationes obseruari curare vel executioni mādare: verum, dicere simul, ipsum Pontificem, summum legislatorem Ecclesiasticum, de rebus fidei quid in dubiis constituentem, non iure determinare, sed per Ecclesiam iam prius determinata in legem referre, vel prorsus ineptè dicitur, cum nemo sibi metipso dare vel à se semetipso capere dicatur; vel schismaticè dicitur, cum Pontificem determinationibus & opinionibus Doctorum aut certè Concilij cuiuspiam capite summo carētis ponat subijci, quale quid sibi temere sumebant Patres isti Basilienses. Garciam tamē in hanc absurditatē non adduxit, opinor, schismatis istius fauor, sed improuida iuris vtriusque quasi per omnia paris comparatio, siue de fine quæratur ultimo siue de de-

185
Vel ineptè
vel schisma-
ticè locutū
Garcia, de
dubiorū fi-
dei per Pō-
tificem de-
termina-
tione.

Matth.
Luca.

de deriuatione siue de principiis. Planè si quid Pontifex in legem suam referret Ecclesiasticam quod iam priùs clara & indubitata lege diuina cautum fuisset, legem diceretur proponere translatitiam non propriam id est Ecclesiasticam. quod fecus est in iis quæ sunt iuris Ecclesiastici propriè, qualia sunt omnia per Ecclesiam id est summum Ecclesiæ caput Pontificè tam de dubiis fidei quàm de moribus ultra scripturam sacram definita, per auctoritatem sibi diuinitus^a concessam: adeo ut qui de sic per Põtificem definitis quoad fidem deinceps vel dubitauerit vel pertinaciter sese gesserit, non minus perniciosè sibi consulat, nec magis ab heresi sit immunis quàm qui clarum & expressum Dei verbum vocauerit in dubium vel ei pertinaciter obluètatus fuerit. Interdum quoque Pontifex ea quæ merè legis diuinæ sunt in suam refert legem, pœna quam temporali salubriter sancita; quòd multi minis pœnarum futuri seculi minimè territi per pœnas huiusmodi Pontificias temporales in ordinem redigèdi sint & in officio continendi.

Haectenus abundè satisfactum sit Garcia ratiunculis: restat ut breuissimè quæstiones nonnullas hinc dependentes perstringamus. Quæritur itaque primùm, an rectè quidam tum Theologi tum IC.^{ti} Pontificium ius appellauerint practicam quandam Theologiam. sic enim vocant

f v illud

186

Lex translatitia.

187

Determinaciones dubiorū fidei per Põtificem, paria auctoritatis esse cū cæteris fidei articulis.

188

Metus pœnarū temporaliū frequèter maior quàm sempiternarum plurimis.

189

Practica quædam Theologia rectè vocetur ius Pontificiū.

^a
Matth. 15.
Lucæ 22.

illud Alvarus ille Pelagius a Theologiae
 Canonumque Magister optimus, ac no-
 uissimè Melchior Canus ^b Theologorū
 decus incomparabile; sic etiam vocat il-
 lud longè præstantissimus I.C. Cosmas
 Guymierius ^c Præses olim Parisiensis, ne
 plures nunc alios hic otiosè memorem.
 non quòd sacra Theologia per sese pra-
 xios quoque non sit, est enim Theologia
 per sese practica quatenus versatur circa
 mores & actiones, licèt magis videatur
 speculatiua si finis Theologicus cum pro-
 prio subiecto propiùs inspiciatur iuxta
 D. Thomam ^d; sed quòd iura Pòtificia seu
 leges Ecclesiasticæ præscribant modū ra-
 tionemque legis diuinæ faciliùs & com-
 modiùs & efficaciùs & fœliciùs exercen-
 dæ. Nam siue de sacramentorum quorum-
 libet quærat administratione, siue de ce-
 remoniis hic adhibendis & in vsum de-
 ducendis commodum, siue de disciplina
 totius Ecclesiæ seu gregis Christianæ, siue
 de verbi diuini ministerio prudētet exer-
 cendo suis vbique locis & temporibus,
 Ecclesiasticæ leges omnium harum simi-
 liumq; rerum infinitarū directrices quæ-
 dam sunt commodissimæ & optatissimæ.
 qua de re quoniam copiosissimè luculen-
 tissimèque scripsit ad Gratiānū summus
 Theologus Ioannes Turrecrematensis ^e
 Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, actum hic
 agere quid opus est? Equidem soleo Pon-
 tificium ius reatricem subinde Theolo-
 giam

190
 Reatrix
 quædam
 Theologia
 ius Pontifi-
 cium.

Alu. Pe
 2. de sta
 plāctu
 sic arte
 in ab
 scop
 Melch
 lib. 8.
 Theol
 Guyme
 Pragm
 sanct.
 collat.
 dicitur
 ad ven
 gere.
 Thom.
 2. S
 DD ad
 Theol
 artic
 tionē. S
 ergo. d
 nunc et
 1. de ora
 ab Episc
 renunc.
 Ioann.
 ad cap.
 summa
 & fide
 b
 Dom S
 4. sentē
 2. q. 2.
 cōcl. 3
 Ioan
 recr. m
 mio cō
 suorum
 Gratian
 cretum

giam vocitare, quòd circa gubernationē regimenque Christianorum seu circa iurisdictionē clauēque versetur, quæ propriè sunt potestatis Pontificalis. quandoquidem cū duplex vulgò tradatur clauium genus, Ordinis vnum, alterum Iurisdictionis, cui tertium genus adijciunt nonnulli quod Scientiæ dicitur; primum genus, quòd circa sacramentorum administrationē potissimū versatur, eatenus quidem Theologicæ videtur esse facultatis quatenus naturam, vim, ac potestatem sacramentorum docet & explicat, quatenus verò modos & rationes administrandi sacramenta præscribit iuris est Pontificij. qua de re Doctores nostri diuersis in locis^a latissimè. Dominicus à Soto vehementer accommodatè scholis, *Aliud est, inquit b, Deum ipsum per se aliquid instituerè, aliud verò hominem diuinitus afflatum; nam sacramenta Deus instituit, sacramentalia verò atque alias ceremonias Ecclesia per appulsum Spiritus sancti. quare sacramenta dicuntur de iure diuino, sacramentalia verò & leges Ecclesia de iure Pōtificio.* sic ille. Secundum genus clauium, quòd est nimirū Iurisdictionis, totū videtur esse iuris Pōtificij quoad iurisdictionē quidem forēsem seu forū fori, quod vulgò dicitur, præter ipsam potestatis huius institutionem quæ solius est Christi legisq; diuinæ, sed quoad iurisdictionem conscientiæ seu forum poli vel pœnitentiale, totum genus hoc diui-

191
Clauū Ec-
clesiastica-
rum genus
triplex, va-
riè tamen à
variis acce-
ptum, qua-
tenus Pon-
tificij sit iu-
ris & qua-
tenus Theo-
logiæ.

Alu. Pe.
2. de sta-
bi. acti-
sua arte
in abas
scopur.
6
Meich.
lib. 8. d.
Theol.
c.
Gwynn.
Pragm.
sanct.
collat.
dinat.
ad ven-
gere.
Thom.
2. 2. q. 2. art. 1.
Theol.
artic.
tionē. §. cum
ergo. de re-
nunc. et ad c.
1. de ordinat.
ab Episc. qui
renunc. episc.
Ioann. Andr.
ad cap. 1. de
summa Trin.
& fide Cath.
b
Dom. Soto in
4. sentēt. dist.
2. q. 2. art. 1.
cocl. 3. §. ad-
notanda ta-
men est dif-
ferentia.

diuinæ legis est, præter ceremonias & ex-
 ercendi modum pœnarumque seu pœni-
 tentiarû quantitatem, quæ solo iure Pon-
 tificio præscribuntur & explicantur. Cla-
 ues ordinis à clauibus iurisdictionis in sa-
 cramento Pœnitentiæ satis euidenter di-
 stinguuntur in eo quòd non quilibet or-
 dine sacerdotali præditus & per conse-
 quens clauibus, habeat mox absoluendi
 potestatem, nisi vel populo cuiquam tan-
 quam Pastor præsit vel huiusmodi pasto-
 ris vice fungatur vel alioqui priuilegio
 Pontificali hâc potestatem exercere pos-
 sit, vt Ordinum quorundam Religiosi.
 qua de re consulendi sunt DD. ^a nostri.
 Cæterum de clauibus hisce post S. Tho-
 mam ^b plenissimè Dominicus ^c à Soto in
 librum quartum Sententiarû Petri Lom-
 bardi per integras quinq; distinctiones;
 & breuiter, attamen luculenter, Catechis-
 mus ex decreto Concilij Tridentini con-
 fectus, partim in explicatione articuli fi-
 dei Credo REMISSIONEM
 PECCATORVM, partim in Sacra-
 mento Pœnitentiæ diuersis in locis. Iam
 tertium clauis genus quòd scientiæ dici-
 tur, proculdubio totum sacræ Theologiæ
 solius est, non iuris Pontificij; cùm ad sa-
 cræ scripturæ pertineat intelligentiâ, quæ
 Theologorû propria est. Cuiusmodi cla-
 uis in sacræ scriptura subinde videtur no-
 minari clauis nunc d domus David nunc
 scientiæ nunc ^f David simpliciter. Quan-
 quam

quam sanè Ioannes 22. Pontifex Maximus nullas videtur agnoscere clauis alias quàm quæ consistunt in potestate seu iurisdictione regni cœlestis vel aperiendi vel claudendi; prolata simul ex doctoribus definitione clauis tali: *Clavis est specialis potestas ligandi atque soluendi, qua index Ecclesiasticus dignos recipere & indignos excludere debet à regno.* qui locus omnium in toto iure Pōtificio de clauibus longè pulcherrimus est. glossa tamen quæ dicitur ordinaria Bibliorum, clauis dicit esse discernendi scientiam & potetiam qua dignos recipere indignos excludere debet à regno. Veruntamen D. Thomas d hęc tria clauium genera, videlicet, Ordinis, iurisdictionis, & Scientiæ, paulò seciùs definit atq; distinguit; ita nimirum: clavis Ordinis, per quam regnū cœlorum alicui aperitur; & ista tantum est præbyteris concessa: Clavis iurisdictionis, per quam aliquis admittitur & excluditur à regno Ecclesiæ militantis; & hęc etiam aliis quàm sacerdotibus est concessa: Clauis Scientiæ, non importat scientiæ vel cognitionis habitum, sed authoritatem discernendi seu cognoscendi; quod pleniùs explicuerat paulò superiùs e aduersus ipsum Petrum Lombardum f qui scientiæ clauem sumit etiam pro habitu seu scripturæ sacræ Canonumque scientia. quo loco videmus D. Thomam latiùs accipere clauem Ordinis, & restrictiùs clauem iurisdictionis, & iu-

192
Clavis quid
Ioanni PP.
XXII.

193
Clauium di-
stinctio D.
Thomæ.

c. vlt. Quia
corūdam. de
rb. signif.
extranag.
Iannis 22.
b

extranag.
le non l. ngē
princ. vers.
clauis est.
c

los. ordin. c.
5. Math. ad
erb. Et tibi
abo cla-
res regni
cœlorum.
d

DD. d
Omn
que sc
9. artic. 1.

D. Tho
4. sent.
18. c.

Dom.
in 4.
dist. 1.
20. c.

practi-
bus pō-
ribus.
e

D. Thom. in
4. sent. d. dist.
18. q. 1. art.
1.

Luca
Magist. sent.
lib. 4. dist.
19. in princ.

& iudicatoria, dāco cognitōria, significatiōne clauem Scientiæ. quemadmodum nempe iudicis cuiuslibet in exercendis iudiciis officium consistit in duobus, in cognoscendo prius, ac in dirimendo posterius, ita confessarij cuiuslibet in exercēdo Sacramenti Pœnitentiæ administrādi officio munus est sagaciter peccata dignoscere prius, ac deinceps debitam pronunciare sententiam; quorū hoc Ordinis clauis D. Thomas attribuit, illud clauis sciētię. Cæterum siue cum D. Thoma siue cum Lombardo scientiæ clauē capias & interpretaris, nō solius erit legis diuinæ sed legum simul Ecclesiasticarū clauis hæc scientiæ sic accepta; quando quidē confessario, tāquam iudici, legis vtriusque tam Ecclesiasticæ seu Pōtificiæ quàm diuinę necessaria prorsus est cognitio ^a, si rectè sit inter peccatorum discrimina discreturus & in absolutionis ferenda tandem sententia salutare vbiq; sentētiās iniuncturus. Vt vt hæc distinxeris, illud certè liquet ex hætenus allatis, rectissimè dictū fuisse præstantissimis illis à viris paulò superiùs memoratis, ius Pōtificium practicam quandam esse Theologiā, vel vt ego dicere soleo, Theologiā quandam reetricē; præsertim cū ad cultū Dei & ad animarū salutem, cōgregatis in vnum Ecclesiæ corpus Christi fidelibus, totū ius hoc referatur; principiis atq; fundamentis Theologicis conformiter. quo præ cæteris argumento

194
Ecclesiæ legumlatoribus & rectoribus obediri præcipit ipse D. Paulus.

Theolo-

Theologus vt absolutissimus ita grauissimus Alphōsus de Castro ^a refellit hæreticos nostri seculi quosdam qui leges Ecclesiasticas & Ecclesiasticam potestatem vel contemnunt vel minuunt; cū tamen ipsemet Apostolus ^b apertissimè de pastoribus & rectoribus loqueretur Ecclesiasticis dum iuberet obediri Præpositis qui peruigilant quasi rationem pro subditorum animabus reddituri.

Quæstiunculas cōparationibus odiosiores à multis moueri solitas ingredi nolo, contentus indicasse scriptores illarum nonnullos paulò celebriores. Querunt itaque, sitne recurrentū potius ad cōsultendos Theologos an ad iuris Ecclesiastici professores de materia Pōtificali sacris tamen ex literis omnino dependēte. qualis est hæresis, vsura, simonia, matrimonium cum diuortio, iusiurādum, periurium, uortū, indulgētiæ, decimæ, similesq; materia cōplures. Quam quæstionē præ ceteris latissimè tractauit ex nostris quidē Petrus Ancharanus ^c, & Petrus Rauennas ^d, & Nicolaus Euerardus ^e in locis Dialecticis; ex Theologis verò Conradus ille Summenhartius ^f vir rū philosophiæ tum suæ professionis lōgè peritissimus, & nouissimè Melchior Canus ^g in suis locis Theologicis: vnoquoq; professioni potissimū suæ, sicuti fit, suffragāte. Rationes vtriusque partis excuriat qui volet. Equidem, pro more meo perpetuo, Theologos tali-

195
Ad vtros
potius re-
currendum
sit in quæ-
stionibus
communi-
bus, ad
Theologos
an ad Pon-
tificios Iu-
risperitos.

a
Alphons. de
Castro. aduer-
sus omnes hæ-
reses. verbo
Ecclesia hæ-
retica. sub me-
mbris.
b
1 Cor. 13.
c
Uel in disp.
a. c. inus in-
s. Antiquis
modernis
temporibus.
d
Petrus Rauennas. in
impedimento suo-
ris Civilis.
e
Nicol. Euerardus. de
nobilitate verius
de iuris. §.
f
Conradus Summen-
hartius. in loco
adduce-
quodam
aliqua ver-
ba Petri de
Ancharano.
g
Melch. Canus
ib. 8. de locis
Theol. cap. 7.

96 DE IVRE SACRO
talibus de rebus differentes perlubenter
audio, measq; resolutiones ex illis, potis-
simùm tamen ex D. Thoma, plerumque
depromo; de iure quoque tali cōsultus,
frequēter Theologos adhiberi religiosè
desidero;

Dulcius ex ipso fonte bibuntur aqua.

Sed hoc vnum frequētius indignor, hæc
duas præstantissimas Ecclesiæ Christi di-
sciplinas non ab omnibus & singulis qui
præstantes & excellentes aliquando vel
Theologi vel Pontificij DD. haberi vo-
lunt, assiduo studio cōiungi; sicut ex plu-
rimorum Canonum decretis cōiungi de-
berēt: & quod indignius est, illis qui tam
necessarię coniunctioni student invideri:
minutulus reuera iuris Pontificij Docto-
rellus erit, qui sacrarū literarum rudis in-
uenietur; Theologus erit admodum ieiun-
us, qui sacros Canones (literarum sacra-
rum fidelissimos atque certissimos multis
in locis interpretes) ignorauerit. quis
vnquā priscos apud philosophos in eru-
ditorum fuisset receptus album, nisi qui
prius vniuersam confecisset omnis erudi-
tionis ἐγκυκλοπαιδείαν? quonā pacto fieri
posset vt quis in Ecclesiastici iuris excel-
lat cognitione, nisi saltem philosophiam,
nisi Theologiam, nisi rerum simul in Ec-
clesia gestarum teneat antiquitatem? Ni-
hilominus tamen candidissimè sincerissi-
meque Melchior Canus, *Nec alienum est,*
inquit, à vera coniectura Christum Domi-
num in-

Melchior
lib. 8.
Theolo-
7 sub
vers.
de in-
modi
noni
pretati

num iuris Pontificij peritis quodammodo etiam adesse in legum Ecclesiasticarum vera interpretatione. pauloque post; Deus, inquit, quoniam non deficit in necessariis, non in Theologos solum sed in iuris Pontificij peritos spiritum veritatis effudit. Sanè de rebus suæ cuique facultati propriis & peculiaribus longè certius & exactius iudicabit quisq; quàm quilibet alius, etiamsi res illæ sint aliunde depromptæ. sic de Musica longè iudicabit melius ipse Musicus quàm Arithmeticus quantumlibet ex Arithmeticæ principijs hauriantur Musices præcepta. sic de re Medica longè iudicabit sincerius integriusque medicus ipse, quàm quisquã alius, philosophiæ naturalis etiam peritissimus, quantumlibet ex physicorum principijs aphorismi regulæque cū præceptis medicorum depromantur. sic de moribus civium, ut ac tanquam civium, rectè formandis, quoad usum captumque fori iudiciorumque, longè iudicabit certius & solidius ipse tum legislator tum Iuriscōsultus, quàm vel philosophus vel Theologus ullus quantumlibet ex principijs partim philosophiæ moralis partim scripturæ sacræ (si spectes ius Pontificiū) præcepta huiusmodi deriventur. quæ ratio Doctoribus hac de questione disputantibus hætenus in mentem non venit; cū tamen sit solidissima. qui sic? quia quæ generaliter duntaxat in principijs considerantur, ea sigillatim, particulariter, & in

g specie

196

De qualibet scientia vel arte melius iudicare peritos artis eiusdẽ quã illos ex quibus eiusdẽ scientiæ vel artis principia depromuntur,

specie vel in indiuiduo pro multiplicium
circumstantiarum varietate singulis cau-
sis atque negociis per publicos magistra-
tus atque iudices applicantur & ex æquo
bonoque decernuntur. proprium iuridi-
cæ facultatis officium. Quod & in matē-
ria fidei, quatenus in forum iudiciale de-
ducitur contra vel hæreticos vel schisma-
ticos, non ineptè dici posse videtur; vt ni-
mirum non tam principiorū ratio sit ha-
benda quàm deriuationis; vnde dubio nō
caret an (quod vult Melchior Canus ^a) ex-
pediat vt iudicia inquisitionis hæreticæ
prauitatis æque per Theologos (grauissi-
mo tribunali simul adiungendos, qui de
culpīs iudicent) atque per iuris Pontificij
peritos exerceantur. Nam quis vnquam
vidit vllum tribunal iudiciale seu forense
Theologorum? quanam foret ista rerum
scena? solius est Pontificis in casibus no-
uis hæresin definire, sicut & fidem; veteri-
bus autem in casibus iura iam decisa suffi-
ciunt: ita vt huiusmodi nouo tribunali
Theologico non magnopere videatur
opus.

Canus
8. cap.
que
sint.
Euseb.
loco
theor.
8. cit.
d. c. 9.
d. c.
fides.
g. 1.
maxi.
prin.
pisi.
Conti.
ses. 22.
mat.
23. off.
sess. 24.
8. 12.
18.

197
De fide vel
hæresi iudi-
ciū forense
Theologis
an cōmit-
tendam.

198
Nouū tri-
bunal Theo-
logorū fo-
rense.

199
Theologi
Canonistis
an præfere-
di sint in
beneficiis
& prælaturis
Eccle-
siasticis.

Quærūt & hoc nostri Doctores ^b, vter
in præfecturis Ecclesiasticis videatur præ-
ferendus, an Theologus, an (sicuti loquū-
tur ^c) Canonista: Resolutio, qualis antea.
Certè sacrosanctum Concilium Triden-
tinum pluribus locis ^d gradum scholasti-
cum iuris Pontificij, non deteriori vult
esse loco quoad Ecclesiastica beneficia
plera-

pleraque obtinenda vel honores Ecclesiasticos adipiscendos atque gerendos, quàm gradum Theologicum; quòd vtraque scientia sit Ecclesiae prorsum necessaria: sorores enim sunt, si finis consideretur; vel potius mater & filia, si deriuatio spectetur.

Immensa & infinita immèsi & infiniti Dei Optimi Max. bonitas nosmetipsum hactenus imbecilli & scholastico more, quinimmò rudi crassaque minerua de ultimo iuris Ecclesiastici fine ad sui nominis gloriam & Ecclesiae suae decus ac honorem differetes, ad finem infinitum hoc est ad semetipsum benignissimè perducatur, immò pertrahatur; ut in ipso met illo fine beatissimo sine fine suauiter & beatè tandem conquiescamus. Amen.

200
Finis infiniti desiderium.

CAPVT TERTIVM

De Ecclesiastica legislationis & Iurisdictionis antiquitate, dignitate, auctoritate, necessitate, ex clarissimis Testamenti noui testimoniis; quibus obiter & Ecclesiastica hierarchia cum Ecclesia auctoritate supremi, Pontificis primatu, & perpetua gubernationis Ecclesiasticae successio, stabilitur; quin & ipsum nomen Constitutionum, Traditionum, Canonum, Decretorum comprobatur; & Conciliorum tum vniuersalium tum prouincialium & diocesanorum seu Episcopaliū fontes aperiuntur, & vniuersa denique legislationis Ecclesiasticae

§ ij mater